МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІККХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ЕРА 1 АПРЕЛЬ 1965 шу № 39 (4062).

Мах 2 кап.

ЮРТБОАХАМ ДЕГІАБОАЛАБАРА ПРОГРАММА

КПСС Центральни Комитета Пленум укх деношка йистехьвай. Цо йийца а йийца къоабалйир ниц. Л. И. Брежнева доклада тІа белгальякха КПСС ЦК Президиумо оттаяь юрта боахам дІахо дегІабоалабара хьакъехьара мероприятеш. Беррига халкъа боахам дегІабоалабара а къахьегамхой вахара хьал тоадара а боккха лоархІам болаш я цу деших лаьца Пленумо тІайийца решенеш. Уж дег тІара къоабалъю болхлошех колхозхоших, интеллигенце — беррига советски наха.

Хоиш да, КПСС ЦК октябрьски ноябрьски Пленумаш хинначул тІехьагІа вай парте мех организаторски политически балхаш даьд. Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органаш хьалра ленински принципаш юхаметтаоттаьй, промышленни юрта боахамех организацешта юкъе елла хиина юкъ дІаяьккхай. КПСС Уставо маьхкара а хІанз партийни органий структура. Долче, хІанз хьахинад партийни организацей болх лерттІа дІабахьара эша хьалаш.

Вай парти диъла а хиннай юрта боахам дегІабоалабара чІоагІа теркам тІабохийташ. ТІехьарча шерашка дикка шердаьдар хІамаш дІаюв лаьтташ, дукхагІа чукхихьай юртбоахама продукташ. Цхьабакъда, кагахь санна 1953 шера сентябрь бетта КПСС ЦК Пленум хилча денз 1959 шерага кхаччалца йолча хана юрта боахам дикка зегІаухаш хиинабале, цул тІехьагІарча хана лоадама дегІабенабац из. Цун бахьан да социалистически производство дегІаяра йерттера законаш телхадар, колхозхойи, совхозий болхлойи общественни боахам дегІабоалабе гІертаргбола гІулакхаш вІаштІехьа ца дахар, субъективизм совъялар.

Еррига экономика дегІайоалаяраа дІадахийтача ахчаь 11,3 процент 1954—1958 шерашка юрта боахама эшача гІулакхашкие іалийтад, хІаьта семилетка контрольни цифрех 1959—1965 шерашка юрта боахам дегІабоалабара дІадахийта лийрхІар халъа боахамга дІадахийта лийрхІачун 7,5 процент мара дацар. Доха дар юртбоахама продукцена оттадаь хиина маьхаш, хІаьта юрта боахача эшача промышленни товарий маьхаш гаьнна лаккхагІа дар. Цу гІулакхаша лохйора юрта боахама рентабельность, дерттІа вІаштІехьъалийтацар колхозийи совхозийн дессоенаводство. Доккха зе дора колхозаштен совхозаштен кулгалду органаш кастгаста эргайбахаш хуннаро.

Пленумо белгалдьяккхар хІанз йолаш йолча юртбоахама продукци кийчъярех эцарех практика а совхозийи колхозийи производство дегІаяра эша хьалаш вІаштІехьдовлийташ ца хилар. Боахамий кулгалхой, специалистий, берригача юртарча къахьегамхой инициатива юхаеттар агротехника, дІадуача лаьттай структура, хьайбаш лелаяра, кхыча дешай хьакъехьа телаш хиинача ІалаьмаІе дуккхача шаблонни указанеша а. Дуккхача боахамашка севообороташ телхайора, лаьттамцарча балхий культура лаккхъяра, лаьтта тоадара, хиш дехкача лаьттаех ниьйса пайда эцара боккъонца оарцагІбалацар. Боккъонца йоакхо яцар колхозийн совхозийн кийрай, дуккхача моттигашка специалистий знанеш а опыт а ларкІацар, техникаяен хьалха латтача опытан карагІдаьнкарех лерттІа пайда эцацар.

КПСС ЦК Пленумо белгалдаьккхар колхозийи совхозийи производство дегІайоалаяр коммунизм хьалъеча Іалаьмате боккха лоархІаме гІулакх хилари из чаккхаккхара еррига парти а беррига халкъ а оарцагІдаьккха деваш хилари. Партийни, советски, боахама органий лоархІамегІара дехкар да, аьнна Пленума соцам тІа, юрта боахама кулгалдеча дувлийта гІалаташ сиха тоадар.

Колхозийи совхозийи экономика дІахо чІоагІъярам юртахкарча къахьегамхой болх бе безам хургбола гІулакх вІаштІехьдаьккхарам парте белгалъяь мероприятеш кхоачашъяра дикка дарцаш лаьрхІад Пленумо партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей болх овлангара тоабелга. Цар балхацара керттердар да хІара — дешна наькха йоакхо яр, колхозийн совхозийн экономика дегІайоалаяра, юрта боахама продукташ дасамъяхара, царга дІабода мах лохбара, производства дерригача доакъой рентабельность лаккхъяра беррига ниэ тІабахийтар. Шецаь дІадаккха деза администрированни командованни елга, колхозийи совхозийи кулгалхошех специалисташех де деза гІулакхаш шоаш де гІертар, даьсса хабараш дувцилга, доккхалаш долга.

Юрта боахам дегІабоалабара КПСС ЦК Пленумо де лаьрхІа гІулакхаш уж кхоачашдарца дувзаденна юрта боахама ахча хьахецилгеи вахаре ше хьалхадаьккха хІама да. Уж гІулакхаш чакхдаьлача торо хургья колхозийи совхозийи материальни база чІоагІье а юрта боахам дІахо планах дегІабоалабара эша хьалаш вІаштІехьдаха а.

ХІанз партийни организацешта хьалхашка латта декхар да КПСС Центральни Комитето белгалъяьха мероприятеш чакхъяхара беррига нах оарцагІбахари уж кхоачашъелга Іалашдари. Из лудурга юрташкарча партийни организацей болх тоабойя. Цу хьакъехьа къаьстта доккхий декхараш оттадаь КПСС Центральни Комитето колхозаши совхозаши организационно-боахама лаькъе чІоагІъяра декхар практически кхоачашде дезаш йолча парте районни комитеташта хьалхашка. Эттара хьалхе цар де дезар да колхозийи совхозийи партийни организацей лоархІам лакхбар.

ЛоархІаме гІулакхаш де лаьрхІад парте Центральни Комитето юрта боахаме материально-технически база чІоагІъяра. Дикка ахча хьожадерга ремонтни мастерскеши кхыйола объекташи хьаьра, техника эцара. Дукха дукхагІа арахецаргья юрта боахама эша машинаш.

Колхозаши совхозаши техникица Іалашъярца дикка зардоацаш лаьрхІад КПСС. ЦК Пленумо юрта боахаме йолаш йолча техникана доал делгеи цунах пайда эцилгеи тоалелга. Техникана нийса эксплуатаци ярах бола бехкеххам лакхъе безв. Юрта боахамерта инженерно-технически болхлойи механизатораши техникаш нийса пайда эца гІертаргболча тайпара вІаштІехьлаккха деза илаше гІулакх, чІоаггІа тоале деза колхозаша совхозаша запасни оатхалашцеи материалашцеи Іалашъелга.

Дейгара денга сиклуш латт хІана вай республике кхашкара балхаш. Техниках пайда эша харга хьежжа хургда уж хаинахьа а дика а чаккхахари хІаьта ниатта дІаюв культураш хьувкъяри. Цудухьа механизаторий дехкар да хІара агрегате шийнаь а бус а болх бергбола гІулакх вІаштІехьдаккхар. Еррига культураш ханнахьа дІаеф, юртбоахама продукци кийчъяра хьакъехьара пиччахьалихен заказаш кхоачашдара эша хьалаш Іалашдар — из да КПСС ЦК Пленума решенешта вай колхозхошен совхозий болхлошен дала деза жоп.

Лаьттацарча балхий культура лаккхъяр, дІаюв хІамаш дика хьувкъаяр, хьайбай продуктивность лакхъяр юрта боахама производства дерригача доакъой рентабельность лакхъяр — из хІанз юрта боахамера керттера проблема я. Цудухьа беррига низ тІабахийта беза из декхар кхоачашдара. Партийни организацешца боккъонца дІахехтабе беза нах КПСС Центральни Комитетон советски правительстван юрта боахам дІахо дегІабоалабара де лерхІача гІулакхех, наькха творчески хьинар уж чакхдахара тІадераеде деза.

Берригача советски наха а санна чІоаггІа раьза хиина тІайийнай Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш. Шеко яц, юрта боахам дІахо сиха дегІабоалабара цар шоай низ кхоберг ца хилараx.

СИХДЕ РЕСПУБЛИКА КХАШКАРА БАЛХАШ

ЛОАРХІАМЕ ДЕНОШ

БІаьсан балхаш дІадоладеннад тха кхашка. ХІара бригадага, звенога бІаьсти ялташ дІадера йола планаш, графикаш, технологически карташ, дІалув фуи баьдовгІашта дулам деча садоахача хІаманца къовсам лоаттабара эша ндохийнкаташи дІаенний. ХІанз чуйийна тІоадал дІакъовлаш йоахк агрегаташ. Дерригача оахама тІа макха а бьккха зернобобове культураш дІайийнай. 960 гектар лаьттана культиваци яьй. ГуйрахІ дІадийвача ялтаншта хий дуллаш а хиш дехкара планировка еш а латт. Царна шоллагІа подкормка ю. Хьалха дІаюш йолча культурех 700 гектар дІайийна яьнай, тІъамкан баьца зиарийн рассадаш кийчъеш латт парникашка.

Семилетка тІоххьарча шера лаккхара хьувкъамаш дахара къовсам лоаттабеча хьалхе лелаеш хьайогІа СССР-а Лакхехьарча Совета депутата ниц. Кагерманова кулгалду коммунистически къахьегама бригаде. Цу бригада агрегаташа дІадолаьдир эттара хьалхара кхашкара балхаш. Хьалхе а дика кхоачашбарош дакхачa бовраме боаь вІаштІехьбаккхарош механизаторий торо хилар лоаннача хана деррига лаьтта тІоадал дІакъовла. Гороз, бобеш дІайийна йолаш латт.

Хастташах бизза пайда эцарах, графикага хьежжа балхаш кхоачашдарах хІора агрегата балха овсарле лаккху.

Культураш дІаюча дика болх барах белгалдьаьнна тракторист Закаров Султан. Цо сельщикашца Сеславбековцеи Цицкиевцеи нормах 29 гектар е еза 40 гектар дІеяв дийнахьа.

С. ЗЕВИРОВ,

Урус-Мартана района, «Красноармейский» совхоза 1-ча отделене управляющи.

ТРАКТОРАШ АРАЯЬННАЙ КХАШКА

Гудермеса производственни управлене «Дружба» совхоза шоьлагІча отделене механизатораш кеии гороха дІаюви ба. Цудухьа сиха хьува тракторист Алиев Абубакар. Сельшика дІахьех цо цун де декар, хІана аьнча дийнахьа болх сихбеннача хана трактор сеце еэаш хуле боккха хьовзам хургба.

Эниева лелаеш йола агрегат болх бе йолаьла кийча я. Іодехках тай санна нийса дола дьалхара мугІараш. Цхьабакъда, ялт дІалуваш боахкача механизаторашта чІоагІа новкъестал ду укх тІеххьарча хана хоача денеша. ТІехь-тІехьагІа сихлуш 80 гектар йолча кхайна со а боалаш кеп дІабуваш лел низ бола агрегат. Хьовзам боацаш дІабода болх.

Ер алхалагІа ди да Эниев Абубакара болх бу, кеп дІабуваш дийнахьа цаІ—цаІ ах норма йоакхо.

Дерригa ялташ лоашача хана дІалийва хаха лаьрхІад отделене.

ХІама дуача хана а сеца латташ агрегат. ХІанз цхьанне хІана дуашшехьа лоллагІча бол бу. ХІама дуача хьоъа цхьа го боанах, хІаьта из 1—2 гектар дІадийна ялт да.

А. ЯНОВ.

Шаьла района «Южный» совхозе сихденнад кхашкара балхаш. Лоацача хана деррига лаьтта тІоадал дІа а къайла, цхьанкха а сеньот зякьа ца деадаш белабенар механизаторий юртбоахама культураш дІаюв. ДІайийна яьнай горах, кеи, мукх, тайп-тайпара бьцаш.

Шекара свекла дІаюш латт хІанз совхозе. Сменни нормаш тІехкхоачашъю тракториста Асланбеков Абдул-Хьамида.

«Йоаха хьоккхаш дика Іоша хул лаьтта дика тоадаь хилчах, укх шера хІара гектара тІара 200—280 центнер керза евлаш дака лерхІ еха, из тхоан кхоачаш а дулургда» — йоах механизатора. Тешаме да цун дешаш.

Дика тоаьнай укх шера «Южный» совхозе семий бошкаш а. Хаиахьа дІа а дІаь, сийлакъача хІамайнита дукьала мелехь тохай гаьнашта. ХІанз обработка еш латт царна юкъарча йовкъанашта. Уйхаза хьинаро къахьег тракториста Черноротов Алексей.

Сурта тІа: тракториста А-Хь. Асланбекова агрегат шекара свекла дІаюваш а. Ший трактора гаьнай йовкъаашта обработка еш ва А. Черноротов (лохера сурт).

Н. Небиешкина суртІаш.

БОЛХ БАРЖАШ ЛАТТ

Оахам лоесардахарта хьежжа тІоадал дІакъовла болабелар Шаьла района боахамашка. Из болх эттара хьалхагІа дІаболабир «Шалинский», «Южный» совхозашка, Ленина цІерахча колхозе. Царна тІехьтІехьа гІоадал дІакъовла йолайир лоамашта гаргададоча боахамашка а. Зиба аьдача дерригача лаьтта тІоадал тІа а къайла кеп дІабуйна а бьккха хьалха дІадун баьца заараши, горохи, люцернеи дІаюш латт.

Мошача доакъарийна лаьрхІа, гуразьа дІадийнача ялташта юкъе, горох дІаюш латт боахамашка. Из болх баь яьннай Ленинен Куйбышевен цІерах йола колхозаш, «Автуринский» совхоз. Цуа совгІа, доакъарийна лаьрхІа дІаюш а бІаьсти ю алко-бобовй смесаш. Цу массалочо торо лургья хьайбай боахамашка доакъар дуккхагІа хилийтен цуи продуктивность лаккхъен. Цхьа дІайийча дуккхача шерашка аьахудача баьцашта подкормка а ю макха а боакхь, ишта «Автуринский» яхача совхозе (воккхагІа вола агроном Дзортов Муса) 350 гектара тІа минеральни удобренеш а тайса люцерна подкормка яьй.

Сомий бешамашкех гуйрах дийнача кІипен чуйийна хий дулаш боахк «Шалинскийи» «Южныйи» совхозашкара мелиоратораш. Массалолча боахамашка хиш дехка сангараш цІенъяь яьнай, хиш дехка участкаш кийчъеш латт — цу массалолча гІулакхаша торо лургья лаьттах дикагІа пайда эна. ДІахача гуразьа гуйран дІалувча ялташта йоккъа теркам гІабахийтабар партийни юртбоахамех организаша, цох хьахиилар хІана гуш да. Гуразь дІадийна ялташ дика Іангара лаьннах. хІана царна гІулакх деш латт: подкормка еш, хиш дехкаш, макха боаккхаш. ХІанзале 2400 гектара тІа подкормка яь яьннай. БІаьсти дІадуача ялташта лаьрхІа 38830 тонн моттигера удобренеш тайсай (план кхоачашъяьй), шекара свеклане хьажжкІаштен лаьрхІа минеральни удобренеш тайсай.

ХьажкІаши гилуаргаши квадратно-гнездовой хьесале ниита е еза хьехаш боахамашка семинараш ю. Айдамиров Нипаха ший говзал хьаюнпаш укх шера ткъаь ворхІалагІча марта семинар хилар Джамалаев Татий бригаде. Тха дикагІбола къахьегамхой шоай участкашка макха боаккхаш, удобренеш тоесаш, культиваци еш хІала чуйийна къахьегаш бовх, царех дуккхагІбараша: Абдулаев Саламус, Амерсултанов Султана, Кагерманов Хасмагомеда, ишта кхыбараша лаьтта шаьрде волохуваш кийчъяьй. Ялат дІалеле лаьтта шаьрзаро, дІадув фу цхьатарра кІоаргал йолаш лаьттах дІадоллеи, мугІараш юкъе йу болх дикагІа бен, хІаьта хиш дехкача участкашка дикагІа хий диллен торо ду.

Бакъдa, XX-ча партеъезда цІерахча колхозеи «Джалка» совхозеи цхьаболча кулгалхоша боагІача тайпара кхетабац полонуш лоархІам.

Тха района хьалашка тхьамма дика кхеже йиш хургхилар кхетадь боахамий кулгалхоша.

«Сердало» газета рейдови бригада: Х. ЯЛХАРОЕВ, Шаьла производственни управлене керттера агроном; И. ПУГАЧЕВ, агроном; М. АЛБОГАЧИЕВ, тха корр.

КПСС ЦК ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ — ВАХАРЕ

ВАХАРО ЯХХАЧА ТАЙПАРА

Дег тІара раьза а болаш тІайийцар Наьсарера ахархоша укх деношка хиннача КПСС ЦК Пленума решенеш. ХІанзалца ца хиннача тайпара къахьегамхой лаьттах дукхагІа пайда эцара оарцагІа боахаргба цар.

Къаьстча дика да юртбоахама продукце закупочни маьхаш лакхдар. Цу гІулакхо сихха айергья боахамий экономика, совбоаккхаргба наьха къахьегамцара бехам.

Дика хьувкъ юртбоахама культураш хІара шера Наьсарен районе. Кхы а дикагІа хургья уж укх шера. ВІалха ца хиннача тайпара айденнача хьинарца кхашка къахьегаш ба района механизатораш.

Кхо ди мара дезаззар «Назрановский» совхоза механизаторашта 2648 гектар лаьтта тІоадал дІакъовлара. Из болх дика чакхбаьккхаб «Октября 40 шуи» «Зилаженский» яхача совхозашка а.

ДІайийна яла йоахк хьахха дІаюв культураш: горох, кеи. Укх деношка коартолаш дІае болабеннаб «Зилаженский» совхоза механизаторащ. Нормаш тІехкхоачашъю цар.

ХІара гектара тІара дукхагІа продукци — ишта да саха хьалхашка оттадаь декхар. Йоаш да тха лаьттан дика доага, цул совгІа тоъаш а тІоадал. Хьалха санна мугІарашта юкъера юкъ 90 сантиметр а ца эташ, 60 сантиметр хургйолаш дІае лерхІ саха хьажкІаш.

М. ГАГИЕВ.

Наьсаре района юрта боахама производственни управлене керттера агроном.

ИХЫ А ДИКАГІА КЪАХЬЕГАРГДА

Укх шера 1600 гаргга гектара тІа тайп-тайпара культураш хьалкхеергья тха бригадо. Дерригача лаьтта тІоадал дІакъайлар оаха кхаь дийнахьа. Культиваци яьй дукхагІча кхашка. Норма 60 гектар йолча 70—75 гектара тІа макха боаккхар сменах трактористаша А. Хамуралиева, М. Бексултанова, кхычар а.

Механизатораша В. Метрищева, М. Гучигова, С. Хаджаева лоацача хана дІайийнай 160 гектар вІашагІъоь горохи кеии. Дика тоаьй укх шера сомий беш, яІа а молхаш теха а яьннай цунна.

Къаьстта хьинар айденна къахьийгар тха бригада коллективо КПСС ЦК Пленумо ший болх дІаьхьча деношка. Къахьегама овсарле дения ихы а лакхъеш хьадоагІа тха, хІана аьлча, тха безам ба юртбоахама къахьегамхошта йоакха гІойле еш долча КПСС ЦК Пленума соцамашта дика болх барца жоп дала.

О. ГАДАЕВ.

«Лермонтовский» совхоза цхьоалагІча отделене тракторно-полеводчески бригада бригадир.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ДАГГАРА

Юртбоахама материально-технически база чІоагІъяра КПСС ЦК Пленумо йоакха торо яь хиларах догаш гІоадаьнна хьаьнаре къахьегаш ба тха боахама къахьегамхой.

Паччахьалкхенга шура йоакхара укх шера хьалхарча квартала план кхоачаш а яь планал совгІа 155 тонн шура яьккхай, хІаьта паччахьалкхенга дулх доахкара план 102 процент кхоачашъяьй совхозо.

ХІара беттача Іаттагара дукхагІа шура яккхарах белгалбаьннаб доярках Лаврушина Анастасия, Артикова Мария. Юртбоахам айбараи, халкъа хьал-торо тоаяраи вай Коммунистически парте яьча йоакхонна жоп а луш укх шера дулх, шура яккхара план тІехкхоачашъергья тха совхоза хьайбаш лелаераша.

М. МАЗАЕВ.

Грозненски района № 1 йолча шурий совхоза болхлой комитета председатель.

ЕРРИГРОССИЙСКИ ЯХЬЕ КОТБАЬННАРАШ

Нохч-ГІалгІайчен доазонел гаьнна араха а дена Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза, СССР Лакхехьарча Совета депутата Кагерманов Оалхазара кулгалдеча коммунистически къахьегама бригада гІулакхаш. Кхашкарча балхашта шерра механизаци а еш, техниках кхетамца пайда а эцаш, агротехнически Іилманех хьалха латтача опытан карагІдаьнарош чІоагІа юкъе а кхуьхьаш, цу барт тайначa коллективо гІехдика хьувкъамаш кхеду шерагара шерага. ХІара гектара тІара доакъарий единицаш дукхагІа яхарах Россерча ахархой яхье хьалхара моттиг яьккхар цо. Цхьаькха къахьегама коллективах лоаца бакхха негаргба тоазача механизаторашта: уж хІанз яха а яхье котбаьннарашта юкъе ба.

1964 шера хьажкІийн доакъара культурайн лакха хьувкъамаш кхехар дуьйла механизированни звенош (бригадаш) лелаяьча Эрригсоюзни социалистически яхьа итогашка хьежар РСФСР Министрий Совет. Кагерманов Оалхазара бригадо 291 гектарах хІара гектара тІара 57 центнер йоаккхаш хьажкІаш яьхай. Юкъера лаьрхІача хІара бола беш волча сага лоархІаш уж хул фуалъьхача хьажкІий 4157 центнер. 600 сома боарамера хьалхара ахчан преми хьожаьй бригадана.

ДІадахача шера дика къахьийгар Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхозерча Захаев Ласчий механизированни звено хьажкІаш лелаераша. Белхтоахамера задани кхаьчар опыт йолча хьажкІаш лелаерашка; лоархІамерча дуга хьажкІашта фу кхеде. ТІадіертта цар къахьегаро толам баьккхар: лелаеш царга хиннача 200 гектар лаьттан хІара гектара тІара тІехдикача ялта 22,2 центнер лаьккхай цар. Эрригроссийски социалистически яхье котъьннарг лаьрхІай из, цунна еннай 400 сома боарамера шоллагІа ахчан преми.

Хьалха латтача механизаторех доккха ду вай республике. Царех хІаранена, Эрригроссийски яхье котбаьннарашта, «РСФСР дикагІа вола хьажкІаш лелаер» аха наькха тІа йоаллаю значок лургья.

РСФСР Министрий Совето белгалдаьккхар хьажкІийн доакъара культурайн лакха хьувкъамаш кхедаьча кхыча механизированни звенош дика болх баь хилар, царна а ишта ахчан премеш хьожалья. Царна юкъе — 200 гектарах хІара гектара тІара 54,6 центнер а хІаьта болх беча хІара сага лоархІаш 3641 центнер а хьажкІаш яьха «Лермонтовский» совхозера Б. Матаева механизированни звено. 200 сома боараме ахчан премин хьожаьй звенона.

«Октября 40 шу» яхача совхозерча Я. Даурбекова механизированни звенос ше лелаеча 200 гектарах хІара гектара тІара 50,8 центнер ялат кхедаьд. Звеной хІара члена лаьрхІача дукха ялат да из — 5080 центнер. Дика толамаш даьхад 250 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 48,3 центнер а хІаьта хІара болх беча цхьан сага лоархІаш 3018 центнер а хьажкІаш яьхача, «Шалинский» совхозерча С. Абдулаева звеноцарча механизатораша. Цу звеноша хьожаьй 150 сома боарамера ахчан премеш.

Белгалъяьхай 1964 шу ишта лакха хьекхамаш а долаш чакхдаьккха, дІадохийтар кІеига а долаш доккхийча лаьтташ тІара доккхийн дерегІев хьувкъамаш кхедаь «Ермоловский» совхозерча В. Арсамакова, «Джалка» яхача совхозерча И. Айдамирова, Шелковской района Ленина цІерахча колхозерча И. Ситалова, «Шалинский» совхозерча Ю. Дудурхаева механизированни звенош. Царна еннай 100 сома боарамера ахчан премеш.

Суртанаш тІа: О. Кагерманов (аьрдехьа), Л. Захаев.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

Политически дешара лоархІаме дакъа

Город Грозневрча депо партийни организаце лоархІам болла и опыт Іоьхьл гойтар агиташ вІаштІехьаккхара дакъе. Из дика хоьуш дІ цун цехашка хьалтехна доахкача плакаташка, лозунгашка, транспоранташка хьежача.

Грозненски вагонни депо - коммунистически къахьегама предприяти — городе хьалха латтарех предприяти я. Цун коллективо укх шера доккхий декхараш оттадьх шийна хьалхашка. Цу декхарашка хьежжа вІаштІехьаккха я, дуккагІча дакъе, депора ерригА гойтара агитаци а.

Хола кийчъаь я комсомольций сийлен аллея. Укказа лоьрххІа кийчдаьча улгаш тІа лудаь хьалъоттадаь латт керда толамаш дика къахьегамхой тІахьехаш дола лозунгаш, хІара болх беш волчунна лоархІаш продукци арахецара, шехкальтта сийрдача продукташта цистернаш кийчъяра, семилетка шерашка продукци арахецилга лакхдалара хетам. Йола диаграммаш, производства культура лакхъяра, коммунистически къахьегама болам шербара тІахьехаш йола лозунгаш.

КІезига дІахо вальча коммунистически къахьегама промывочни цех я. Промывальщикий вахар, гІулакхаш дика хьайьехад укказа гойтара агитацеца. Цеха хьоккхамий доска тІарча цифраша хьагойт мастераш Джеботханов, Сердюков, Бальшин, Смелов, Овсянников херте латтача сменаша март бетта план тІехкхоачашъеш хилар, хІаьта цеха коллективо март бетта хьалхарча 15 ден план 55,9 процент кхоачашъйьга.

«Укказа болх беш я мастера нов. Бальшина куйталду коммунистически къахьегама смена», аьнна тІаяздаь улг доали хьалтехь, цун гаьна дойлдаш доал социалистически декхараш кхоачашде промывальщикаш тІахьехаш дола лозунг.

Чархий цех. Укх шера лакхера социалистически декхараш тІаийца я цеха коллектив. Хола кийчдаьд укказа общеполитически а кхерамалех а техникан коллектива хоадамбоплаш долча декхараштех хетадаь а дола лозунгаш. Цу коммунистически къахьегама комсомольско - кагирхой коллектива ший цика гІулакхаш за: брак йоацаш болх бе дош дейнад цар. Брак йоацаш болх беча смена толаш цІе байракхаш а я цеха.

Ремонтни цехе доалл «Ер коммунистически хьисапе да», яха стенд. Из хетадаьд укх дешашта: «Техника Іомаю наха», «ТІехдика ремонт ю», «Социалистически тІехьа отличник» (ремонтникий бригадира цов. Матеха балха опыт), «Рационализаторий бригада».

Депо партийни организаце хаддиза йоакхо ю гойтара агитаце, хан-ханнаьба из кердайоах. Цу дакъе керттердар да дуккагІа пайда баргболча тайпара гойтара агитаци нийсъе гІерташ хилар. Дика дагадехь хІана да вагоний депо дІа-юха ккувла «Крокодил». Из я подставка тІа а латташ аьшка листах хьалбада а дь баьраша тоаль «Крокодил». Цуна лакхе гІолла ладаь да дешаш: «Шо долчара дІагІоргьац ер йиагІаш йола порядок алица». Дий дезаш да из шоаш болча «еча» цеха, бригада, смена болхлой махуйа сихагІа цунцара къеста гІерташ, шоай къахьегама гІулакхаш тоаде, производства культура лакхъе гІерташ хуйта.

Электроэнерги кхоара, вагонашта ремонт ярга дІабода мах лохбара вагонникаш тІахьехаш да ремонтни цехера къыдой лозунгаш, тІахьехамаш.

Красни уголокерча «Къахьегама хьалха латта методаш» яхача стенда тІа хьакьехьа я осмотрщикий Грищаенко, Сабатовича, Манасевай, Соломинцовай, слесара Шаргородске балха опыт. Депо коллектива къахьегама толамаш йола диаграммаш тІайолаш я укказа цкьаьккха стенд, кердача техника моделаш тІайола стендаш. ЛаьрххІа кийчъьча витрина тІа латт депо коллективага тайп-тайпарча хана тийшна сийлен грамоташ, цунна коммунистически къахьегама цІи яара найиф.

Вагонни деповрча гойтара агитацена юкъе лоархІам боалам моттиг дІалоац коммунистически къахьегам бахьаница хоаттаеча къа хетадаьча лозунгаша, диаграммаша.

Керда къахьегама толамаш дика къахьегамхой тІахьехаш йолча гойтара агитацега хьежжа, дь керагІдьннараш дувцаш плакаташ а да укказа. Семилетка шерашка 54 процент даккхьенний вагонашта ремонт еча къахьегама воаре, 154 процент дуккагІа ремонт е вагонашта.

Иштта партийни организаце хІара денна керко а еш, доагІача беса кулгал а деш, таханарча ден декхарашка ювзаш вІаштІехьаькккхача гойтара агитацех пайда боал: керда толамаш дахе къахьегамхой тІахьех, цар политически а къахьегама а хьинар айду.

ЦкьабакъдА, наггахьа юкъара лозунгаш, призывий а нийслу депо территоре, цехашка. ХІаьта цкьайолча диаграммаш тІара, плакаташ тІара цифраш керда яханза я. Уж кхоачамбоацараш дІадаха, гойтара агитаци кердаяккха оттаь план кхоачангъе йолаенний депо партийни организаци.

С. КОТИЕВ,
КПСС Грозненски горкома инструктор.

АГРОНОМА ХЬЕХАМ

МИШТА ДІАЕ ЕЗА КОАРТОЛАШ

Е шийла а е тІехььанна дІайха а йоацаш юккъера гІуна климат хьоттдолаш культура я коартолаш. КоартолашкА чІоагІа новкъа хул, къаьстта а коартолий бурилгаш хьахила йолаеннача хана, лаьтта декъа хилар, лаьтта а фо а сон дІайха хилар. Нагахьа санна коартолашта новкъа хула уж хьалаш дІаьхделча коартолаш хьа кІезигагІа а йоал, хІаьта хьалхьинараш ясалагІа а хул. Нохч-ГІалгІай республике коартолаш дика хьувкъа йиш яц аьлча дац из. Вай республикерча дуккхача колхозийн совхозийн коартолашцара балхаш кхетаина лепладеча хьалха латтача къахьегамхой опыто тешал ду лерттІа лелаеш хилча вайцига а коартолаш дика хьувкъе йиш хилар.

Масала, ерригача производственни управлене юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара бІаьсти дІайийпача коартолех 72,5 центнери аьхки йийнарех 83 центнери мара на лаьцхача мотте. Сунженски района «Победа» яхача колхозерча Донецков Ивана 25 гектарах хІаране тІара 161 центнер коартолий лыкхар соахка, хІаьта «Красноармейский» совхоза бригадира Зелимханов Вахас — 10 гектарах хІаране тІара 95 центнер лыкхар.

КІалха лета коартолий бурилгаш дегІаккхара эггара дикагІа йола лаьттан температура я йоцхила 15—17 градус, хІаьта коартолий чІІе лаш дегІдаран хІаза тохаран дикагІа йола фона температура—20—25 градус йоцхал. Гуннаш хьалиа деладеннача хана а цкъаза цул хьалхагІа а йолалу коартолаш лата. Нагахьа санна коартолий бурилгаш хьахила йолаеннача хана лаьттан температура 25—27 градусал тІехйоале, коартолаша дегІдахьалга чІоагІа юхаххет, хІаьта нагахьа санна из температура 29—30 градусага дІашлаьчача цІендена соц цар дахьа дегІ.

Нохч-ГІалгІайчен хьалашка коартолашта эшаш йолча лаьттанарча а фецарча а температура хьисап дича, дІайийнача коартолаша эггара дикагІа дегІдахнаш яр ши ха я: бІаьстан-ахканарча юкъагІа — майи июни бетташ, гуйран юкъагІа—августах тІехьара ах бутти сентябрь бутти.

Вай республикерча колхозийн совхозийн практиках а нанчахьалкхен сортовк участкашка дуккхача шерашка бахкилача зенах а гучаденнад коартолаш затІата а уж дегІайоагІилле а эггара дикагІа укх ханашка уж дІайийча кулилта: Грозненски районе бІаьсти дІаювраш — 2—10 апреле, аьхки юврал — 3—9 июле; Сунженски Назрановски районашка бІаьсти дІаювраш — 17-ча марта денз 1-ча апреле кхаччалца, аьхки юврал — 4—12 июле; Ведана районе—24-ча апреле денз 14-ча мае кхаччалца.

Коартолий хьувкъамаш совдахара боккха лоархІам болаш за дІаюви йолча коартолашта хьалхе а дІаслехьа зІирг тохийтила. Иштта зІирг тохийта дІайийна коартолаш 10—13 ди хьалхагІа хьалтІаяла тарлу. ІІайхем сийрден помещени хилча кетта де йиш йолаш гІулача да дІаювча коартолашта зІирг тохийтилга. ДІаслехьа бутт хьалхагІа дІадоладе деза зІирг тохийтилга.

Коартолаш зІирг тоха йолаялалца 15—18 градус йовхал хилийта еза помещене, хІаьта зІирг тоха йолаеннача тІехьагІа из температура 12—15 градусега кхаччалца лохйолийт. Сона, оцу долаш, дукха а овлане лоца бегаш йоахкаш, 1—1,5 сантиметр дІаьха хила деза дІаювча коартолашта теха зІирга.

Хьайоала коартолаш дукха кІезига хилар, ионагІча хьале гектара тІарча коартолий гушний дукхалга хьежже хул. Тохкам а беш дуккхача шерашка бахкилача зенах гучадаьннад юкъхьашка дІаюви йола коартолаш листе юш хилча хьувкъамаш алсамдолаш хилар. Коартолий бурилгаш кастагІа хьалилара, цар сихагІа дегІдара, кхахьал дукхагІа доалаш уж хилийтара эшаш дола хьалаш хьахул коартолаш листа дІайийча. Аллха хиш дохнача лаьтташ тІа бІаьсти дІаюш йола коартолаш мара яц листа дІае езараш.

ДІаюш йола коартолаш кийчъяра хьакъехьа а ала 100 сона массеха дош. Айп доалаш мел яр юкъера дІа а къоастаеш, боцьонца харжа еза дІаюш йола коартолаш. Коартолаш хоржача хана йоккхагІа яраш шоаш нагагІа яраш шоаш хургІолаш уж къоастаьр а боккха лоархІам болаш да. ЙоккхагІен кагегІен коартолаш шо-шоаш къоастаь хилча уж дукха а дикагІа дІаю машинаш. Коартолаш дІаювча машина чура Іоьара хьекхача песнаша дика хьалоцаш 80 граммал йоккхагІа йола коартолаш, хІаьта цар йовкъарле ю вок хоартолаш а хийцла Іоьахара, тІаккха коартолаш дІа ца доаш йоккъаш йоахкийс.

Коартолашна ю довча бакъий ергалонаш теркал а еш, колхозийн совхозийн агрономаш декхарийла ба агротехнически дикагІа йолча хана а дика а коартолаш дІаера шоай берриге ниэ тІайохийта.

Е. СТРОЕВА,
юртбоахама продукташ кхарен кийчъярен министерство агроном.

ДУВЦА ОТТАДАЬД ЛОАРХІАМЕ ДОШ

КЕРДАЧОА—ШЕРРА НИКЪ

Дукха ха йоацаш «Сердало» газета тІа кепа теха арааьннайр «Грознефтехимзаводы» объединене производственни отдела начальника нов. Рудаева «ТІадамех хьахул... тоннаш» яха статья. Цу тІа хувца оттадьр чІоагІа лоархІамеи ший хаиахьеи оттадаь дош да. Химически продукташ дуккагІа арахецаран, материальни ресурсаш, бедал, реагенташ кІезигагІа йоврийолаш болх вІаштІехьаьккхаран чІоагІа къовсам лоаттабу комбината болхлоша.

«КІезигьергьа вай йовш йола бедали продукташ» яхача довилах болх беш я тха комбината коллектив. Цунга хьежжа лохагІа хул арахецача продукцега дІадолар.

Химически технологена кердадар юкъедахьара е арахецача продукцега дІабода мах лохбергболаш болх вІаштІехьаьккхара берригА низ тІабахийта къахьегаш я комбината коллектив.

Масала, фенолаш ацетонаш лаьрхІа бедал арахецача № 16 йолча цеха коллективо эггара хьалхи дІабоалабир къовсам Іоухаш йовш йола продукци кІезигъяра. Нагахьа продукци Іоухаш йовш йола моттиг гучайьлча из дош хувца оттаду.

Бедали продукташ кІезигагІа йойтара керда мероприяти кийчъеча хьинаре дакъа лоац цеха хІара рационализатора, новатора. Продукташ на йойтара керда мероприятеш кийчъяь цехе: воздушкаш тІа хьалъяь рассольни холодильникий установка, цу гІулакхо вІаштІехьдалийтад цехерча фена газ хургйоацаш гІулакх де; йоккхагІа диаметр йолаш расширителаш оттаьй, глушителашка гІолла йов газаш йоргйоацаш гІулакх хиннад цох. Хьалха дІалхача хана нейтрализаце колонка цІенйора ловушка чу, цудухьа дукха неоприпилбензин довш моттиг нийслора. ХІана колонна цІенъю дуккхьала цу гІулакха лаьрхІача емкоста чу, цудухьа хьалха йовш хинна продукци йоиц хІанз.

ДІадахача шерашка Іонараэжекционни насосашкара продукташ конденсатаца дІа а ухаш йора. ХІанз шига уж санна йола 10 насос хийций, дикка кІезигъеннай йовш йола продукташ. Кастта кхи а барх насос хувцаргьа.

Теркал на еш йитац насосий сальникашка гІолла йовш йола продукци а. Сальникашка гІолла Іоухараш тІадамаш мара дац, дукха йовргьац цига продукци аьнна хетадала тарлу. Вакъда, тІадамех хьахул тоннаш. Из кхоачамбоацар балха юкъера дІадаккхара цеха механика П. В. Калашникова керда конструкци кийчйир. ХІанз Іоухаш йовш продукташ. Цу массайолча мероприятеша пачхьалкхенна дикка пайда баьб.

Продукташ кІезигагІа йоврйолаш болх дика вІаштІехьбаьккхаб № 17—18 йолча цеха болхлоша а. Эггара хьалхьеххой химически технологи, лаккхьий арахецача продукце дикал. Цига дика къахьийтар комбината центральни лабораторе болхлоша.

Хьалха № 18 йолча корпусе кІуккеца пхи процент мара фенол ца дуташ дІакъоастадора из. Хьакъоастадаь фенол шоалагІа чайхдаккха дІадохийтар № 17 йолча цехе, цу гІулакхо тоалайора технологически режим, юха а кІув хьахулар, цудухьа дукха продукташ йовра. ХІанз из кхоачамбоацар балха юкъера дІадаьккхад, кхою дукха тоннаш продукци.

ДуккагІа да арахеца товарни фенол, цкьоалагІча сортах а я арахеца продукци. Цудухьа шоалагІа чайхъаккха езаш хилац продукци.

КІоаргача дисрукце технологик процесси хувцарах торо хилар бІаьш тоннаш фенол кходе. Иштта технологи хувца а хувцаш, арахецача продукце дикал лаккхъярах цеха коллективо шера пачхьалкхенна бу пайда 4 бІаь эзар сом ахча да.

Йовш йола продукци кІезигъяра дукха балхаш даьд № 32—91 йолча цеха болхлоша а. Укх шера нн. Дорошина, Мочалова, Воудска еннача предложенех хийцар аппараташка продукца яра схема, цу гІулакхо дикка кІезигдаьх довш дола этилен. Керда конденсатор оттадрах кІезигагІа дов спирт. Нон., Резниченкос еннача предложенех колонний кубах спирт хьакъоастадара схема хийцай, лохагІа я спирта температура хІанз, воздушкашка гІолла дов спирт кІезигденнад.

Ректификаци тоалрах фузельни хица дІаухаш довш дола спирт кІезигделар 3—4-зза. Цу методах лера кходу спирт 6 эзар сом мах болаш да. № 32—91 йолча цехе ньча ерригача мероприятеша пачхьалкхенна бу пайда бІаьш эзараш сомаш да.

Продукташта кхомбара болх дика вІаштІехьбаьккхаб № 7 йолча цехе а. К. С. Орехова еннача предложенех сихйиташ йола насосий чІоагаш хийнар. Цо пачхьалкхенна пайда бир бетта 908 сом хІара насоса лоархІаш. А. Н. Терноваси Волковси еннача предложенех аппараташ ремонт е сонцаьчул тІехьагІа, газ компрессорашка дІачуйохийт, хьалха из ланица йоагийтар. Цу гІулакхо комбината бетта бу пайда 1540 сом да. Иштта боккха мах боле предложени балха юкъейихьар М. М. Федченкос а. Цо еннача предложене шира бу пайда 34600 сом да. Бедали продукташи на йойтара иштта кхы а балхаш деш да цехашка.

В. КУРБАТОВ,
аппаратчик, тха штате воаца корр.

ГрозНИИ дика къахьегаш ва опытни установка оператор Сурхоев Махьмад. Установка бІаьш йола вентилаш, прибораш дика йове цунна. Цхьа моттиг нийсъалийтац цо балха тІа ше бахьан долаш хьовсам хинна. Дукха машинашта прибораша вІаштІйохкача дакъа лоацаш хІинан ю, цудухьа цунна дика хов ший болх. Балха тІа хьалха латташ ва комсомолец Сурхоев Махьмад.

Сурта тІа: ГрозНИИ опытни установка оператор Сурхоев Махьмад.

Е. Недара сурт.

КЕРДА ХЬАЙРА ЙИЛЛАЙ

Шаьла повача саго теркал на е йиш яц юрта юкъе латта эггара лаккагІа йола здани. ЦІоча кирпичах бетта лакха бола из гІирс пачхьалкхен хьайра чтухашш ба. Йо хьалъьй бахача наьла гІулакх дикагІа дар духьа, шоай алат дІа царга торо хилийтар духьа.

Цахаддаш хьайра хоь чтухаш арахухаш латт алатех етта йола грузовой автомашинаш: городагахьа дІаухараш кхухьар хьаьн да, городера хьарахараша кхухьаш — хІа. Хьайра хьалгьаь аьнна 3200 тонн чтухаш алатий механизировани [illegible] я. Цхьабакъда, цул совгІа, кхы а хиатъе лерІ алатий механизировани [illegible]. ХІаьта иштта, йоахаш йолча йиъ вальцовой станокал совгІа хьалтъе лерІ кхы а йиъ вальцовой станок, иштта аьлча, хІанз декнеи байсанией 80 тонн алат мара охьаш йоацача хьайра ниэ 150 тонн охьалургйолаш совбаккха лерІ.

Ве дезаш балхаш Іалаьмате дукха да, цкъабакъда, царех а керттербар машинниа билара болх ба. Из билла беза яхо километр гаьна — цементни заводерча тулнигага кхаччалца. Хоьш да, мукъаш автомашинашца кхухьачул поездаца кхухьаш хилча дирегІа хулга.

И. ЗАНГАЕВ,
Шаьларча пачхьалкхен хьаьра лаборатора заведующий.

Сийлахь-йоккхача Коталон 20 шу дизарга

ТУРПАЛАШ ДИЙНА БУС

Залера сердало дІайов, тІаккха гона дІатІайода тІаювлаш цІенханитченара Іаьржа костюм а йолаш йола кхалсаг.

— Укх театре, — йоах цо, — ткъаь пхиъ шу хьалхагІа ловзаш хилар актриса. Гитлеровцаш чухьйилхача хана йийнай из. Цунна памятник дегІадац, цун цІи тилла цкьаьккха а улица яц... Цкьабакъда, лергІолаш дац цун турпалера гІулакх. Оахи дувцаргда шоана из.

ТІаккха дІайолалу спектакль. «Киевски тетрадь» яхаш я из. Цун оагІой — ткъо шу да. Цунах историхул. Цхьабакъда, зрительни валарча сцена тІара наха бІаргагу событеш исторически кепара вІалла а ца хилар. Динамични йолча цо ший ерригача хозача оагІошца дахь вахар, цо хьаделл из селхан мара хьахилем къестаден ца доладелча санна, зрителашта гаргара долча доландаа.

Яхаш Киеве яр актриса Окипная Раиса. Исторически музей чу бІаргадайра сона цун портрет. Хоза, низах тоенна, вахарах безам беина а йолаш. Оккупанташ чухьийлхача хана шоай городе йисар из. Советски разведчица хилар Окипная Раисах. Чекистаца Кудря Иванаца цхьана ши шу гаргга ха яьккхар цо гучальлча ера кхерам тІалаттаи дола гІулакхаш леладеш. Цун портрет а иштта боча леладу мулес: къьгга хьаделладенна бІаргаш, куро багІа кортта, кІезиг-дукха сайсапо долча бордашца безаме елакъежар.

Башха дукха ха яц Окипнайи Кудрен турпалерча гІулакхех дола хІамаш хайна. Моттигерча «фюрерий» шийх тешам болийтар Раисас. Примадонна моттиг нийсйир цунна оперни театре. Из хьадеплача гуябелар берригА хьалхмаш — оккупанташи царна мотт хьекхараш. «Кармен» оттаеш яр. Увертюра дІайолаеча хана «бирнал валаш йист хилар» Окипная Раиса немецки оккупационни Іаьдалашка. Радиос дуне меллад дІахьора цун къамаьл. Советски фронта штабе радиста маларра дІаладора из къамаьл — майрача разведчикаша беш бола из шифрах латта хоам.

Шоай декхар кхоачашдеча хана балар хилар Кудряйи Окипнайи. Дукха шераш дІадахачул тІехьагІа гучаваьлар провокатор. Цо шийна доагІаш дола таІзар дихьад. Цу тІехь чакхдаьлар долла хІама.

ХІаьта сар-сарахьа Киевски орсий драматически театре хІана а бахаш, «къовсам лоаттабеш, безам буаш, лееш ба Кудряи Окипнаяи, сахьаьан долаш сийрда гІайгІен курали зрителий дег чу а йоссаеш.

Антракт йолча хана са довлахеча, пенсионера-токара аьлар:

— Цкьа, бІаргаайра сона Раиса легковой машина тІа немцечоа лалла игІаш. Воча оагІора лаьркІар аз из...

ХІаьта Собко Вадима — драматурга, Дай-мехка тІом лаьттача хьалхарча эшара, «Киевски тетрадь» яхача пьеса автора уйланга хьа а бага йоахар сога:

— Хьадагалийца хІамаш сел дукха а дац са пьесаца. ХІана со лелача улацашка гІолла лийнача турпалаша са уйла тІаззар тамашийна йоккхача майрало, чІоагІача дешалд, вай идеашта мутІахьа хиларо.

Цу бирсача шера аллха цхьан Киевера а тІом болабенначахьалхарча бетта а добровольцаш а хиина фронтех партизански отрядашцей вахар 52 эзар саг. Царех дуйкха бараш тІем тІа майрачар Іоажалах, гестаповски набахтенашка лийгар. Лийгар цІаккха лергйоаца сийле а йоаккхаш.

Дийна бараш бойн уж, дагабоагІа, кІезиг-кІезига гулдеш вІашагІлетт цар вахарахи къовсамахи мел дола хІамаш... Киев ютача тІеххьарча сараьа Украина парте ЦК цун секретара Бурмистренкос тІаийцар юргара сабаре зІамига саг Сергеенко Иван.

— Хьо, — аьлар секретара—подполье наха веза. Тахан денз дІа хьо—запасной Киевски подпольни обкома секретарь, цкьабакъда, гІулакхаш чакхдаха воларгва хьо хьалхарча подпольни обкома хатар хиннилга боккъоца хьай дог тийшачул тІехьа.

ТІаккха Сергеенко Ивана беза мукь дІатІа а нийцар. Ха хьаккхьчача подпольни обкома бюро вІашагІтехар цо, хьаІайра актив — ше санна, конспираце законашта эггара хьалха тІаІоттабеннача, дукха ха йоацаш а тІехьа мугІарера хиннача наха. Цул тІехьагІа Сергеенко вийра.

ХІаьта Іазап оаш из вийна дІавальккхачул тІехьагІа обкомо шийна тІехьаайхача Киевщина юрта районашка сийрдабаьнна лотабелар дибересй, партизански къовсама ала.

Дукха ха йоацаш мара боккъоца гучабалайзар Сергеенко Иваней цун доттагІашей парте цІерах цахаддаш хьайлагІа баь боккха болх. Цуна книжка яздаьд партийни болхлочо Гулько Николая. Кастта арадаргда из Украина политически издательстве.

Из книжка арадаларга сатувсаш ба нах. Шоай берригА турпалаш бовза лой царна, хІамане а шоашта дукха бараш бовзе а.

Хаттал оаш киевлянашка, Вуйко Петр малав аьле. Цар жоп лургдолаш: Киевски медицински института профессор ва, аьнна. ТІом болабеннача хьалхарча деношке а ден тІем тІа вахар. Иленни нийсвеннав. Цигара веддав. Гестапо мерий кІал юргарча больнице, дарбаш дора човнаш хиннача партизанашта, немецки каторгге бахьийтара кхерам тІалаьттачарна хьарчах справкаш телар. Профессор дІавийцар зсалча, кІезигача сага. Вуйкона низаш даьд, тІаккха лийна воллашехьа а волгаиьо из. Хьувзача событешта, дІаухача шерашта юкъе тІаш аьнна вайна дІаваьлар провокатор. ХІаьта профессора партизанаш лечара боахаш хинна цун хирургически инструменташ хІанз а музее ада. ХІара денна царга а хьежаш улув гІолла тІехбувл итташ посетителаш, хІаьта царна дева да Советски Союза Турпала Вуйко Петра вахарцара моллагІа дола хІама.

Царна лалла, цу витрина тІа — киевски комсомольций-подпольщикий листовка: «Киева гражданаш а гражданкаш а! Дукха ха йоацаш вай цІаькха а дийнаа, советски радиога ладувгІар бахьан долаш 8 патриота топаш техай аьнна. Царна топаш техай шоай халкъа сазага ладувгІарах, шоай Даьхенах дола бакъдар царна харах.

Вежарийи йижарийи! Немецки кхьарч кхер Цеча Эскара сийлахь-йоккхачу коталонех дола бакъдар шоана хар. Цкьабакъда, топаш еттарах бакъдар делургдац фашисташка!»

Листовка лаьаьча подпольщикий группана юкъе профессора Вуйко ученикаш хиннаб яхаш дувц. Цар а иштта, цо санна, курра дІаккхьаьай сага цІи.

Талантаца яздаь партизана Медведева книжка арадаьнначул тІехьагІа Советски Союзерча берригача наха хов цІи кевача разведчиках Кузнецов Николаех дола хІамаш. Киевски исторически музее кІал цар водаваь воллаваьча инарал-лейтенанта фон-Ильгена петлицашш орденашш. Вещественни доказательство, оалаш йола хІамаш. Царна гаьна йоацаш, книга Іоакъана кІал кхы кхе реликви: партизански газета тІара статья. Цунна кІал кулг яздаьр Грачёв ва. Садетташ хула хало, захватчикашнара эгІазал, тоамал я Приходько Коля, медведевски партизанех цаІ вор дувцаш яздаьча цу статьяй мугІарашта юкъейихьар. Статьяй автор вола Грачев — из Кузнецов Николай ва.

Киевски музеях сел маларра дувцаь, турпалех халкъа дагадеагІарех дола дукха хІамаш укх чу вІашагІтеха доландаь.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема отдела заведующе — чІоагІа имян долаш а балхах воаллаш а волча Кононенко Григоре хІара денна музее ухача письмой бІарча цІоф хьахьехар сога. Ер я аллха цхьан дийнахьа — 1965 шера 18 феврале еча почта. Школашка сийлен музеяш вІашагІйоххар хуьа шоашта, фотографеш документий фотокопеш даххийтар дех кустанайски, воронежски, семипалатински, волынски, харьковски, курски дешархоша.

— Цун цІерах шоай байрах я болча Советски Союза Турпала Устименко Степана цІерахча юртбоахама кооперативерча ахархоша дех цунна карагІдьннача хІамнех дола бакъдараш долчча бесса дувцар. Семипалатински кхычахьарчем дешархошта жоп дала аттагІа дар. ХІаьта уххаза-м леха на дезий уж. Музейга яц Устименко бюст мара. Цун автор малав тІаккха? Лехаш-лехаш, даро скульптора Георгина Татьянай мистерске кхоачавир. 1944 шера из хиннай инарала Катукова 1-ча гвардейски танкови эскаре, лейтенант Устименко бІаргабайннавар цунна, цун юхьа сибат хьадаьдар цо паркхалца. Массеха адрес дийцар Георгинас, хІахорадараш лохаш да, хІаьта колхозхошта шоай турпалах ха безам болаш мел дола хІама хоргхиларах теша а мегаргва. ХІанз укх сахьата гучаьннар кхы хІана дац цунна еннсий дола цІи Днестрал дехьаналарах енна хилар мара.

Шоаш нах хиларах дийна бараштта бицбе магац байнараш. Цудухьа массаза а царех дола хІамаш лохаш, уж цІаккха а бииц ца балийта гІерташ ба уж. Белый Церквера гаьна доацаш да танкиста Турчанов Константина каш. Цу городерча 12-ча школа дешархоша цунна гІулакх ду хІанз ткъо шу да. Школера цаІаш дІабахча, сийлахьа вахта хьаьц нохар. ТІехьентара тІехьенга юиаш дегашка латташ хьайоагІа кортамукъале лаьккхачун цІи.

Витебщинерча Майковске шерахча колхоза лаьттан тІа да летчика каш. Малав из? — яхаш хетт колхоз вахача Шмань Михайла.

«1943 шера, — дулу-цо шоеха. — низаш цхьатарра доацаш фецара дов хилар. Советски летчикаистребитела [illegible] бомбардировщик [illegible] самолет «мессера» [illegible] а теха, ше а велар. Ший хана Сталинградски летни училище [illegible] вола [illegible] лейтенант Вресько [illegible] из летчика?»

Шмань йоа, Вресько гаргара [illegible] цхьана, Украине [illegible], цудухьа [illegible] дир цо Киеве А. [illegible] а [illegible], [illegible] ла хьувза [illegible] музея болхлой.

...[illegible] лой, студенчески, пионе[illegible] ЧІоана тоаш латт Днепр[illegible] къахьерой [illegible] Кастта бІаьсти йола. [illegible] гІулакхаш [illegible], кхетой — турпал, вахар — [illegible].

Михаил АМИРНОВ[illegible],
АПН корреспондент.

Грозненски № 2 йолча хІамаш тегача фабрика яккхагІча участка коллективо дикача къахьегама толамашца чакхъьяьккхар хьалхара квартал. ХІамаш тегара квартала план 25-ча марта кхоачашъьяй участка болхлоша.

ЦкьоалагІча май сийна валаш продукци арахецара бІаь бетта план 20-ча апреле кхоачашъе лерІ участка болхлоша. Укх деношка къаьстта дика къахьегаш ба нн. Евлоева, М. Новикова, Панфилова, кхыбараш. Царех хІаране сменни норма 115—120 процент кхоачашъь.

Сурта тІа: участка мастер М. Новикова, Х. Евлоева.

И. Панова сурт.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАШ

Дештара денга совдуман «Красный молот» яхача завода № 14 цеха [illegible] квартала план [illegible]. Къаьстта дика къахьегаш ва комсомолец Фатурдинов Владимир. [illegible]

Сурта тІа: [illegible] Владимир.

Е. Недара сурт.

Халкъа тIахьожам

ПАРТИЙНО-ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ТIАХЬОЖАМА ЛИСТОК

КПСС ОБКОМЕН НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТИН

ПАРТИЙНО-ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

БЮРОКРАТИЗМ ЛЕЛАЯРАХ — БЕХКТОКХАМЕ

«Грознефтехимзаводаш» хIаллча объединение жилищно-коммунальни конторе хIара денна посетителаш хуьл, тайп-тайпара дехарш дийцарш дуьйцуш письмош, жалобаш, заявленеш уьш.

Мича тIаьхьа уьш тIех?

КПСС обкоман Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советан партийно-пачхьалкхен тIахьожама комитетан бахьна толлама хьакъехар, 1958 шера 2-чу августера «Къахьегамхой письмошка, жалобашка, заявленешка хьажара юкъерчу цIенхаштарча кхоачамбоацарий хьакъехьара» КПСС Центральни Комитета сецам управленен цунна карарча домоуправленешкен дика кхоачамбеш ца хилар. Письмошна формально-бюрократически гIуллакхаш леладе йоттиган а, царех дуккха доккха дика хиннарг ца хьожаш дус.

Письмой, жалобай, заявленей учет нисъахиса латт управлене (начальник нов. Степанов), къахьегамхоша нийсхонах дIадехарш цхьа болча хана кхоачаш ца деш дус. Масала, соакха декабрь бетта управленега заявлени елар квартире яхана нов. Головинас. Цо дехар дора квартирера Iочукхийтта яй чоадула дар дIахо. Управлене начальника [illegible] нов. Алещенкона указани елар. Цхьабакъда, цо шайна тIера бехк баьккхар: «Ий тесхай: кIаьта партийта меттел хилгаш Iотеза дезаш а дп».

Управлене начальника нов. Степанова каст-каста телхаду посетителаш тIаьхьа беза деноги сохьташш. Шейн цхьадола дешаш къоастадара бахка ха йоацача хана цунна тIаьхьа торе йоацаш ба къаьхегамхой.

Управлене кулгалхоша вIаштIехьайнихан домоуправленешка посетителаш тIаьцарех письмошка, жалобашка, заявленешка хьажарех гIулакха денна тIахьожам лоаттабелга. Жалобаши заявленеши дIаяхара [illegible] бу латтело бехктокхамера болзо вац № 1 йолча домоуправлене (управляющи нов. Масленко). Посетителашта багах ю заявленей дIаяхьеш контрольни карточкаши журналеши леладеш дац. Соакха ноябрех дикабрех беттаншка дIачуенача йоархI заявленега цхьанна бар хьежавац: е уж дIакхьахь котюг а яц. Масала, квартирера пIенош йоахду система тоалр дехаш нов. Слободске еннача заявленега ца хьежаш шиш бутт совгIа ха лаьккхай.

Квартире яха нов. Сапашева № 2 йолча домоуправлене (управляющи нов. Алещенко) массехаза хиннай вайнуех тоалега деха яха. Цхьабакъда, цо лаь дехар кхоачаш ца деш шиш шу дахккхад. Тхов тоабайтига вIаштIехьадакха гIерташ кхоачо заявлени ала йийзар квартире ваьча нов. Гущина.

Нагахьа вьттуе балац нов. Алещенкона тIаьхача. Массехаза ма болча юхахь беваш хул посетителий. Цун бахьан дика кхетадеш лавелгаш нах тIаьйбош дола деношш сакьаташи бокъонца оттадаьдаш.

№ 3 йолча домоуправлене а (управляющи нов. Алифанова) цу тайпара чоагIа тоалаю квартирашка бахарашта йаду письмош, жалобаш, заявленеш къоастайра порядок.

Уж тайпа цIенхаштара кхоачамбоацараш могийт жилищно-коммунальни управлене партпачхьалкхен тIахьожама гIо-новкъостал деча группо (председатель нов. Бузоверов). Домоуправленешка хIанз а вIашагIетхайх гIо-новкъостал ку группаши постиши, хIаьта квартирашка бахарий шоай а цо торе хилийтац чулча цIеноьта эксплуатаци еча тIахьожам лоаттабе, жилищни организаций балха юкъера бюрократизми вокхдакхьеш дIалакхара сарцагIбокла.

Заводской райисполкомо а (председатель нов. Панченко) терио ай района предприятешка, учреждешке, организацешка къахьегамхой заявленеш, жалобаш къоастадара а уж тIаьцара а лоаттабеча тIахьожама.

Партийно-пачхьалкхен тIахьожама комитето нов. Д. Ф. Степановна выговор яьй къахьегамхой письмошка, заявленешка, жалобашка хьажарца леладу гIулакхаш формально-бюрократически хиларах, домоуправленешка цу лоархIамерча гIулакха тIахьожам лоаттабеш ца хиларах. Цунна тIадиллад домоуправленешка кахьа жалобаши заявленеши теркал ца ярах бокъонца бехке бараш бехктокхаме озарах дола дешага хьожилгех гучадаьха кхоачамбоацараш дIадоахилгех.

Жилищно-коммунальни управлене кулгалхошта тIадиллад вIачуухача письмойи жалобайи чулоацама даим анализ елга, уж лаьхийташ дола бахьанаш довзилга, волокитех бюрократизми лелаш йола нах чоагIа бехктокхаме озилга, шоай распоряжене кхоачашйой хьожаш бокъонца тIахьожам лоаттабелга, хIара заявлени луш волча сага шийн хана хьа цу меттиге бокъонца хоадамболлаш дола жоп лургдолаш гIулакх вIаштIехьдаккхар IалашIделга; управлене цунна карарча служебни гражданаш тIаьйбош дола деношш сахьташи царна вьттув болча тайпара оттаделга; къахьегамхой жалобаши заявленеши дIачуоцарах царна учет лелаярах хьалхара бехктокхаме хургбола нах къоастабелга.

Заводской райисполкома председатела нов. Панченкона тIадиллад района предприятешка, учреждешка, организацешка къахьегамхой письмош, жалобаш, заявленеш къоастайра лоаттабу тIахьожам чоагIбелга. Партпачхьалкхен тIахьожама гIо-новкъостал деча группе (председатель нов. Бузоверов) шийн болх [illegible] къоастайра денна тIахьожам лоаттабе, къахьегамхошта эшаршш цар дIадехараши теркал ца деш, бюрократически леладеш дола гIулакхаш хьадла дIадаха деза.

Партпачхьалкхен тIахьожама Заводской районни комитето партийни организацешца цхьана къастале деза хIара домоуправлене партпачхьалкхен тIахьожама гIо-новкъостал ду группаш е постиш вIашагIлохкарах дола хоиш, царна юкъеозаш жилищни органий болхлой бокъхла актив, хIаьта иштта квартирашка бахараш а.

Городен районни партпачхьалкхен-тIахьожама комитеташта тIадиллад «Къахьегамхой письмошка, жалобашка, заявленешка хьажара юкъе нийсдача цIенхаштарча кхоачамбоацарий хьакъехьара» 1958 шера 2 августера КПСС ЦК сецам кхоачам иншта бу хьожаш хаддаьза тIахьожам лоаттабелга.

ХАЛКЪА РУЗКЪА ЛОРАДЕШ

Сунженски межколхозни гIишлой организаци партийно-пачхьалкхен тIахьожама новкъостала йолча группашка кулгалдеш а хьинар дола, болхло Е. М. Федотов. Цо дерите лаьттача халкъа контролераша хаддаьза тIахьожам лоаттабу гIишлош хьалъеча. Группа заседанешка дуьц лоархIамера дешаш.

Арган тохкам бьачул тIехьагIа гучадаьлар, гIишлош хьалъеча цхьа болча моттигашка боагIача тайпара бейх вIаштIехьбоакха бьаннега.

Орджоникидзевская, Нестеровская, Троицкая яхача станицашка гIишлош хьалъеча совнагIа яхча кийдар. Из дош дуцаш хила заседани яла [illegible] ца хилар. Цу гIулакха бехке болчарна бовтIаш бола бехк бар. ЦIенайиттайдар группа заседане Орджоникидзевски участке гIишлой материалаш харцахьа тIеранхарах дола дош а.

Бокъонца болча дахьа санна болх бу халкъа контролераша. Шоай хIез а цар социалистически пачхьалкхен рузкъа чета бIахнии хийа гIертаранта. Халкъа контролераш [illegible] Лабынцевгарей мастерграш [illegible] цар харцахьа [illegible] материалех 420 сом яхча кхаь боцадир бухгалтере.

Цига транспорта балхага халкъа контролераш. Тохкам бьачул тIехьагIа гучадаьлар шоферашта Моревен Глущенкан йоа йоаьчул совнагIа тонно-километраш хьекIа. БоагIаш бола бIеха бир шоферашта. Халкъа контролераш [illegible] гучадаьккхар колхозашка хиннай кхьбола Зоменшенкски хьалкъа а совнагIа яхча дIадеш хилар. Бахьа тохкама материалаш йийцар группа заседанешка, партийни бюро. Дукха наридаш йисар яхча ца дуьл.

ГIишлойн хьалъеш дола балхаш кхагIа, кергIа, салагIа [illegible] бар духьа хIара денна иштта бIарга Iуьан деш хьабеагIа социалистически доалахье лорабеш бола халкъа контролерах.

Н. ГУЗЕЕВ.

ХЬИНАР ЦА КХОДЕШ

Локомотивни депо саннй йолча машиннахьа предприяте партийно-пачхьалкхен тIахьожама комитета новкъостал деча группана тIадехна декхараш чоалхаен бехктокхамеш да.

ГIулакх иштад аьлча, керттерча дакъе Грозненски локомотивни депо IалашIду Грознера Баку, Грознера Астрахане, Грознера Мин-Воды долхача машиннаькъашка гIолла пассажираш дIа-юха кхувлилгех цхьадолча дакъе Грознера Бесланен Грознера Гудермесен долхача машиннаькъашка гIолла халкъа бохама мухьаш дIа-юха кхухьилгех.

Цу хьалашка поездаш лелара ихераьзле Iалашъех графиках уж лелаеш йиш яц тепловозаш тIехдикача хьала тIа хиача, автотормозаша болх дика беш хилча, машинистанта геннейн бокъонца шоай расписанехи нодадаш лелъей автотормозашка болх байтеш хоиш хилча мара.

Уж декхараш тха депо кхоачам дара боккхача лоархIаме а партийно-пачхьалкхен тIахьожама новкъостал деш бола группа. Партпачхьалкхен тIахьожама новкъостал деча группа председателалла хержав парткома секретара заместитель Бековх Хизарий Сулейна — тепловоза машинист.

Хьинар долаш а должностной инструкцеш, тепловозашта ремонт яра технологи телхаар, материалаши средствашш дIаахийтара норкаш телхаар ца из иттац а волча Сулейна локомотивни депо партийно-пачхьалкхен тIахьожама новкъостал деча группа членашцен общественно-стапен цхьана бокха а пайдане а болх [illegible]

Локомотивни депо партийни комитетала дага а баьнна оттаьча пахах болх беш болча халкъа контролераша чоагIа шоай тIахьожамы хIалдалхад поездаш дIахкхудла хьелаш йола тепловозаш дика-во миштта чоаьй хьежилга. Из бахьан долаш гучадаьлар тепловоз цхьабосарагатех агрегаташтех ремонт вошь хилар. Тахкха йара кхоба боьлар уж ремонташ еча цехашта. Балха плана юкъе керда пункт ера: тепловозашта ремонт иштта ю хьоршилга. Тепловозашта ремонт яра болх миштта вIаштIехьбаьккхаб фиалеш йоакхоацеш хьежа а хьежаш, партийно-пачхьалкхен тIахьожама комиссе на новкъостал деча группа никалаша дукха кхоачамбоацараш гучадаьхар депо материально-технически IалашIьеча служба балха юкъера. Масала, НКЧ складера дена, депо лаборатории хьежа даьвна фитильни тха тIунал 18 процент йолаш дар. Из тайна тIунал йолаш дела фитильни тха капиллярность ю йолаш даьтта вIезга чакхдуълийташ хул. Тепловозий лоаечни подшипникаша IотIаьха даьтта цунах чакхдуьла деваш да, хIаьта из IотIакхоачаш е кхоаче а, тоьах ца кхоачаш хилча, тепловоз балха юкъера бьрбьар, цу духьа кхы тIа а ремонт ярга совнагIа, нах бахийта беваш хиларах совнагIа, наькъа араьлна поезд дукхачал хана сена а лаьттаргьар. Цу комиссе тернадаьд запасной валхадашш материалашш дIахкхаь ю йоаллеш хилар. Из гIулакх лер тIа лаккхара ле дезар хувнаш хаьдда предложена а луш партконаген депо начальника ген хоам бар комиссе. Де дезар дар.

Сиха гуш хилар бахча балхах баьнна пайда. Масала, 1964 шера декабрь бетта поездашта юкъера ремонташ ен 37 моттиг хиннай, укх шера январь бетта — 23, юкъ юкъера дIахьита ремонт ен тепловозаш сайца латташ хьакха ха декабрь бетта нормал 1,2 процент тIехьаьлар, укх шера январь бетта нормал 3,3 процент лохагIа хилар.

Партийно-пачхьалкхен тIахьожама новкъостал деча группе дукхаха хьажар локомотивни депо электрически тепловойн энергех пайда иштта эц хьежаш. Гучадаьлар, цхьа болча станокех уж хьеса кхестача чана сецаеш йола ограничителаш ца йоалхаш хилар. Халкъа контролераша тха рационализатораша предложени йийзар станокашта уж хьеса кхестача хана сецергйола ограничителаш оттаярах дола доп къоастадара. Кхы тайпа хьежамаш а тийлар электроэнерги кхоара, хIаьта уж балхьа долаш кхоаьй. 8507 киловатт электроэнерги, е ахчанца мохIача 188 сом 89 кепиги.

Депо гIишлош еча группе гIишлой материалаши дIаахийтара доакхе халкъа контролераша бахча тохкамах гучадаьннараш дуцаш 22-ча марта цехий, бухгалтере, нормативни группа кулгалхой юкъе а болаш, йоакха совещани йир депо начальника нов. А. Д. Костенкос. Партпачхьалкхен тIахьожама гIо-новкъостал деча группо белгал мел даьха хIамеи дийцача тIехьагIа хаьдда гIулакхаш чакхдала лаьрдIар дIаухийташ йола гIишлой материалаш кхоара, учета отчетности тоалар.

Пайдане гIулакхаш хIаниче духа даьд. Цхьабакъда, аха а дуккагIа да дIайо де дезараш. Ма дика хетаду партпачхьалкхен тIахьожама новкъостал деча группа беррига членаша. Къаьстта дика кхета ду из цу балхаца чоагIа дакъа лоацаш болча новкъосташ И. Гиида, П. Юдина, В. Мельникова, А. Даунова, М. Лукьянова, А. И. Иванове.

Халкъа контролераша шоай балх тIаберзабаь керттера дешаш да лоакхча поездашта хIарамлиле Iалашъелга, балхош тоалелга, дIаухийтача материалий хала болга, цехий культура лакхъелга.

Ф. СУХАНОВ,

локомотивни депой партийно комитета секретарь.

КХОМ ХIАНА БАЦ?

Шолагiа шу да Новогрозненски тепло-электроцентрала теплоэлектростанци хьалъеш дитта. Уж болхалаш дош а Иванов Ефим Степанович кулгалду гIишлой-монтажни управлени. Цига хьежаь йола гIишлой материалаш, НГТЭЦ-а яя хьал а ийа Iейоасаяю. Кхоала йоашача яя Ia а оттайна догIа боацеш, мел юкъе йокхьеш латт уж. Цу гIуланха вIаьйоакхаш аьлча сагота бац подрядчик нов. Иванов и участка начальник нов. Константинов.

Укхаза таллаш кхачуя тIехьагIа, юха транспорт а оттайна 3—4 километр электростанци хьалъеча юха наухь уж.

ХIана ду еш пачхьалкхенеш бола дукха зениш, аьнна вуйла къаьстача, участка прораба Муравьева аьлар: — «Силадаш ца хилар бо хьаь довзи гIишлош хьалъеча зиа материалаш, НГТЭЦ-а яя хьалнаухь. Цул совгIа шийн хеннаьхьа уж гIоакхуьхьаргйола хьалаш вIаштIехьдаькхадац укхаза. Бе лаьрхIа хиннй маьшиннаь а хьалъе бола а бу кхьах батаба». Собранешка аьлца дош массехавза деш лела нов. Иванова машиннаь гаргарча зола эксплуатаци дIавургйо Дола дохкача дийар. Иналь хIана а дола бекъаба. ГIишлой материалаш дIа-юха кхухьеча пачхьалкхенеш маь зонаш хул ца хооц бац гIишлой-монтажни управлена кулгалхой а.

Цхьабакъда, кхьачо боаха хиш йиш йоацаш дар укхазара материал лоаттаяра хьалаш. Теплоэлектростанци хьалъеча хьата а хьаа а дола латт цу гIулакха лаьрхIа йоиха лоыщене: хIаьта «хьаакъхьахь» аьлар на ра кхы цIи яц цуна а. Ялар чуххим латт из боахка гIишлое. Из хьаьхьар а НГТЭЦ-а СМУ а. Сага боаш бе йиш Iоацаш аьрез СМУ а НГТЭЦ-а а кулгалхой. ДIаха бу да лаьрхIа бехьгI уж?

СУРТА ТIА: Йоа Iайоасаеь латт дукха мех бола гIишлой материалаш: гумираваниш вентелеш, питательни насосаш, [illegible], иштта кхыдараш а.

С. Шадиева текст.
И. Панова сурт.

Мехкдаьттахой новкъостий

«Малгобекнефта» НПУ № 2 йолча контора буровикий коллективо 1964 шера мара вIаштIехьдаьккхадац шийн цIи яккхийта. Из за хьатIоттала хIара шера бIаь эзараш сома зе деш хиннай контора боахама, лоха хиннай къахьегама дисциплина.

ХIанз массане а хестаю из йоккха коллектив, республике хьалха латтарагIа юкъе а ю. Бурув тохара план 122 процент кхоачашйир контора дIадахача шера, дукха тIехкхоачашйир мехкдаьтта доалла моттигаш лахара задани а. 143000 сома экономи елар цу шера контора Даьхенна, боах бе йоаллайтар 8 нна бола скважина, алакх 4 мара йоацача. Царех даI Къилбаседа-ХIирий, Нохч-ГIалгIай, Черсий-Балкхарой республикий доазув хахача агIа. Къаьнашта юкъера дотта тIад чоагIлу скважина, оал цох мехкдаьттахоша.

Лакха леладу контора буровикаша шоай къахьегамца даьнна сий. Кхы а лакхагIа да, цар укх шера дахча хьекхемаш. Хьалхарча кварталашш беттара задани 23 февреле кхоачашйир. Дукха ха йоацаш дот гIоаддоавкха хоам дезар тохна цигара. Хинал хьалха кхоачашьей квартальни задани.

— Тха иштта толамаш дала иш кхачара эттара хьалха бархаI ала лоагIа халкъа контролераш, йоах буровикаша. Массане а тха балча тIахьожам лоаттабу цар, эшача новкъостала боагIа, гучайоахийт керда тороиш.

Цудухьа халкъа контролерашта мехкдаьттахоштей юкъе даьттача буваммах лаьца деш ала лов сена. Цу конторе бола вIашагIъекхай цхьа группех 10 пости. ЦаI балха участокаш контролерий тIахьожам боацаш, цар къа ца хьесаш. Шоаш болча моттигашкара къахьегама дисциплина лакхьеш, кхоачамбоацараш юстара лахара коллектив вархагIа йоахаш хул контролераш. Цул совгIа, «Комсомольски прожектора» новкъосталца тохкам бу цар беррагIча бокхане а.

Цхьа, цхьан силаде оборудованеш инструментаиш дукх а вокх дIа-хьа кхайса ялаш лайра контролераш. Цу масало сарцагIбаьлар уж. Цар тохкам на беш моттиг йитсашор. Гучадаьлар доккхай кхоачамбоацараш. № 801 йолча буровой участке уж мал бола йиь генератор пайдана йоацача йоалаш латтар цIена йоалашехьа а. Хоттала ялар уж. Царга дIахьожаш саг вацар, уж производстве чоагIа эшашехьа а. Иштта моттигаш нийсьелар алачача а. Уж гIалаташ юстара дIадахара айтхалой тIайойрзар контролераш. Дукха хьа лаалехьа хIаналдо пайда ца эцаш илла оборудованеш, инструменташ производстве юкъе аьлар, ихейнсараш ехьача, догIа тIалхачартдоацача моттигашка дIаоттайир. Хана хьалха уж талча а талхаш дойнха ле кулар производствана. ХIана из гIалат дIадаьнна. 468000 сома мехка оборудовани яр контролераша гучаьйнар. Хьаьал мел ю хулай хиннах бохалла!

Тохкам бу контролераша нефтяк скважинаш хьалъеча моттигашка а. Цхьаболча пулгалхоша телхаю сихагIа задани кхоачашйой айна яол бар духьа вIешгIагIа хьатIадйй йоацаш, иштта тороиш йоалашехьа а. Цу гIулакха къаьстта бокха теркам тIабохийт партийно-пачхьалкхен тIахьожама группашеи постеш. № 817 йолча буровой участке 9600 сома чухилаьа дахка хиннадар буровой балхаш. Из дош дийцар контролераша шоай комитете. Бехкечар на доаггIар дир, гIалат дIадаьккхар.

Дукха дуаца мегаргна халкъа контролерех, цар балхах лаьца. Докхза а сий долаш а да цар кхоачашду декхар. Уж тIехьарча хана, тохкам баран совгIа къахьегамхошта юкъе бокха кхетама бола бу цар, балха юкъехуьа керда, прогрессивни методаш. Цудухьа йоах мехкдаьттахоша — тха новкъостий ба контролераш.

П. БУСЕЕВ,

МалгIобекни горкома партийно-пачхьалкхен тIахьожама комитета председатель.

КIАЬДЛУШ БОАЦА «ПРОЖЕКТОРИСТАШ»

«Октябрьнефта» НПУ СМУ «Комсомольски прожектора» керте латт каменщик Мусханов Висa. Цо чоагIа къовсам лоаттабу производственни дисциплина телхаерашца. Укхаза участкашка каст-каста рейдеш ю. Штаба членаш хьож болх дика бой, гIишлойтIе материалаш кхойой, къахьегама а производственни а дисциплина телхаеш моттигаш йий. Цкъа, рейд еча хIана цар гучадаьккхар мастера Жарикова кирпичашш машин шийн цIагIа ешача гIулакха цхьан сагага ехка хилар, кьаракъ мена а волаш каст-каста балха аьар. «Прожектора» предложенех пачхьалкхен рузкъа лочкъадаь мастер бехктокхаме озар. «Прожекториста» гучадаьлар Новоселов яхча ца дьар зоьх яхай хьахаташ яьIаьIга. Цуна администраце чоагIагIа бола бехк бар.

Цу штабо арадоах «Комсомольски прожектор» яха шийн газета. Цун редактор -а Исаев Бауди.

Дукха ха яьккхар «Октябрьнефта» НПУ бурув деттача контора пачхьалкхен плана кхоачашъе ца могаш. «Прожекториста» гучадаьккхар из тIехьарсаш хилара бахьан. «Комсомольски прожектора» штабо мел баь бола бийна саг дарсаш. Цун штабо даь хоачаш кIезига довиш Баку а кхьча городий а дукхача организацешта. Перьерча осташ деча дарадь ю осташ даь хиларах «Комсомольски прожекторо» баь хиина хоам бийнар марте Пермски горкомо. ДIадахача шера бурув деттача контора пачхьалкхен плана кхоачашъяра юкъе кIезига дакъа лаьцадац. кIезига новкъостал лаьдац комсомольцашш «прожектористаша».

Боахама деал ца деш хиларна лоаттабеча къовсаме хIанз а дукха гIулакхаш ду комсомольцашта. Уж хьеж инструмент чишкай вахта дIа иштта ду, буровойшта порядок йий, иштта кхы а. Цкъа, рейд ен «прожектористашта» гучадаьлар № 41 йолча буровой во доаз деш хилар, инструменташ вIалла порядок йоацаш дIахьа кхоьса доар. буровой бIеда яр, АКБ-3 яа хIоагIа хоттала хилар, порядок яцар масене а. ТIайоагIача сменана кулгалхошка цIенхаштта дIахайтар комсомолашца уж тайпа гIулакхаш могийтарг ца хилар, цу беррагача кетара сурт а даьккхар.

Шоаш рейд еш гучадаьннача лаьна фотогазет арадоах «прожектористаша», порядок боацаш хилар дIахойт контора кулгалхошка. Белгалдаьккхачул чоагIа терке а ю, цар хьехамаш тIа а ийлу кулгалхоша, чехка дIадаькхийт царна гучадьнна кхоачамбоацараш. «Комсомольски прожектора» бIарг тIа ца кхоачаш цхьаккха моттиг йисац.

«Октябрьнефта» НПУ тIелачмеханизированни мехкдаьтта промысла «прожектористаша» промышленни санитарена хетаь цхьа рейд йир. Цу хьакъера дукха кхоачамбоацараш гучадаьхар «прожектористаша». ДукхагIа бола производственни помещенеш ремонт е езаш яр, оборудовани яь яцар лушоойш а. 3-ча бригада помещени Iаьржа бIеар хьекха яр. Рейдо доаь бар бахьан дилаш хIана царех дукхагIа дола кхоачамбоацараш дIадахад.

В. ГОРОДОВ,

ВЛКСМ Октябрьски районна секретарь.

КОНТРОЛЕРАША ШОАЙ ДЕКХАР КХОАЧАШДУ

Ачхой-Мартана район вIашгIа ялиннагаьа партийно-пачхьалкхен тIахьожама комитето бокха болх бир боаламашкара, учрежденешкара, промышленни предприятешкара партийно-пачхьалкхен тIахьожама новкъостала бола группашш постеш ягIахкара. Группашта постешта керте принципиальни бола коммунисташ оттайир. ХIанз йиссе меттте шоай планашка хьежжа болх беш а уж еррига.

Укх шера тха района боахамашта хьалхашкха доккхай декхараш латт. Керттера дар да халташ а кхийоха культураш а дика хьувзаьра бIаьстах балхашта лертIа кийчо яр. Цудухьа февраль бетта хIара совхозо техника иншта тоальй, бу IалашадахаиIбь хьожаш хилар партийно-пачхьалкхен тIахьожама комиссеш. ТIахьожам беча хана гучадьлар цхьадола вIаьшга кхоачамбоацараш ца лаьрIача бIаьстан балхашта боахамаш кийчо яь хилар. ХIаьта цу тайпара хьежар комиссе Саьнагашка уллача колхоза сенаж кийчо ишта ю а.

Партийно-пачхьалкхен тIахьожама комитете чоагIа терко а мугIарерча къахьегамхоша телаш болча сигналий. Масала, март бетта сигнал хилар Ачхой-Мартана мехкахоза Шалажерча хьун участка цхьаболча лесникаша шоай декхараш дика кхоачашдац аьнна. Из гIулакх тахка штате воаца инспектор нов. С. Межидов керте а латташ йола партийно-пачхьалкхен тIахьожама комиссе лаьйтар цига.

Комиссе тохкам бича гучадаьлар лесник волча А. Симонова шийн болх лертIа ца беш хилар. Масала, лесник волча нов. Кантаев дIаеннар цунга бокъо йоацаш хьу йохаярах бола 20 акт. Царех мехлесхоза администраце браконьераш бехктокхаме укхийтара 13 акт мара дIаенна хинна яц Симонова. Вож 7 акт валагIча бахьана дIа ца луш йитай хоаш хилар. Цул совгIа нов. Симонова мехлесхоза тракторист волча Идаева бокъо йоацаш хьу хьахийта хиннай, иштта цу юрта вахача Миилоева хьекхий а дихьийтад. Цу еррига хьуна велирааи яра духьа пхьевкха документ оттаьь хиннадац нов. Симонова.

Партийно-пачхьалкхен тIахьожама комиссе еннача предложенех мехлесхозе производственни сопешане дайцар нов. Симонова гIулакх. Шийн болх лертIа ца барах, бокъо йоацаш хьу телийтар моттигаш массехаза нийсьдалийтарах нов. Симонова строги выговор йир. Цул совгIа нагахьа санна цу тайпара гIулакхаш иза нийслелча болхара дIаволлархиилар дIа а хайтар.

ХIанз партийно-пачхьалкхен тIахьожама органий теркал тIаьта да боахамашка хий дехкилга иштта зез, минеральни удобренеш иштта лоаттар. Из гIулакх тохкам а хIанз группаши постешш.

С. МЕДОВ,

Ачхой-Мартана района партийно-пачхьалкхен тIахьожама комитета председатель.

КХОАЧАМБОАЦАРАШЦА КЪОВСАМ ЛОАТТАБУ

Ши шу мара дац Шелковской района Кирова цIерахча колхозе партийно-пачхьалкхен тIахьожам новкъостала бола группа вIашагIъелла. Колхозникашка айхха бусам а лелабеш, шийн болх нийса дIаьь цо. Колхозе вIашагI а еха ерригача тьайбаш лелаеча ферманкен производственни бригадашкен болх беш я 14 пост. Цига дакъа лоацаш ва колхоза партийни, комсомольски, профсоюзни организацешкара 73 саг.

Партийно-пачхьалкхен тIахьожама новкъостала йолча группа дукхаха колхозой юкъе а оаш укх шера техкад бIаьстан балхаш дIадоладара техника иштта кийчъяьй, кхаша мел удобренеш дIайихьай, шоай доалахьа доахан леладара юрт боахама артела Устав иштта кхоачашду, гIишлош хьалъеча пайдангхьа материалаш дIайохийтилга, колхоза желашка Iохарий IалашIделга, шура, фураж, концентрированни доакъараш дIадохийтилга, № 2 йолча ферме Iаьсий учет лелаелга, иштта лел хьежаб.

Тохкам бича лоаттIаш дола документ оттадора, тIаккха колхоза правлене а партийни организаце дIалора из, цунах де доагIар дIра. Халкъа контролераша нах кхетабора рель лелаю, тIехьале во хургйолча гIулакхах лорабу уж, колхоза юкъара рузкъа лораду.

Партийно-пачхьалкхен тIахьожама новкъостала йолча группа материалех, шийна тIадиллача гIулакх кхоачаш ца дарах бокхагIа вола из Iу Труфанов дIаваьккхар, иштта дIаваьккхар МТФ заведующи хинна Узушкин а. Колхоза рузкъан чотах бIаьхий хила гIийртача дукхачарна начеташ яьй колхоза правлене бахча сецамах. Цу тайпара колхоза хьанташ лехадераш ба контролераш.

Цу балхаца хьинаре дакъа лоац нн. Ефимова, Хинчагова, Ергена, Радченко, Баширас, кхы дукхачар а.

Иштта шийн болх дика вIаштIехьбоакха айа хIана кхоач цу группа? Эттара хьалха яз да. Кирова цIерахча колхоза партийни комитета секретарь нов. Салов) хаддаьза кулгал а деш, группа белха нийса ловстам теладаь, хIаьта группа председатела нов. П. Г. Маркова а чоагIа яьа тIабохийт ю болх тоабера.

Колхоза партийно йассаза хьалоац халкъа контролераша дIадолаьь айна гIулакх. Цар хьаеннача еррагIча актешка хьама а хьеже, фермашка, бригадашка де деза гIулакхаш ду. Цул совгIа новкъостала йолча группа председатела Маркова еррига общественность сарцагIйоакх кхоачамбоацараш дIадахара колхозникий собранешка дуьа ю кхоачамбоацарех, колхозникашка айхха бусам лоаттабу.

Партийна секретарь нов. Салова, группа председатела Маркова укх деношка семинар йир халкъа контролерашца. Цар дийцар колхоза кхашна техника арайолаш хиларца дувзадена новкъостала йолча постана, «Комсомольски прожектора» бе беча балхах. Сецам бир йетта цигваш цу тайпара совещани е вIаштхоа дукха йираш йолча газета оагIонаш тIа «Халкъа контролераш болх беш Iа» яха рубрика юкъейоалле, халкъ а тIахьожама активисташа совгIаташ дуга оттале, уж предложенеш колхоза правлене оттае.

В. ТЕРЕНИН,

Шелковской района партийно-пачхьалкхен тIахьожама комитета штате воацачи агроотдела заведующи.

«СЕРЛАЛО»

3 оагI. 1 апрель 1965 шу.

ТЮМЕНА ДОККХА МЕХКДАЬТТА

Кердачун кина йоккхачу агентстван корреспондентo дехарех Пачхьалкхан комитета председатела СССР мехкдаьтта доккхучу промышленностан министра Н. К. Байбакова дуьйцу Малхбузен СибрехIен мехкдаьтта перспективех, из лахара а даккхара а бахьанашех.

Итт шера, 1955 шера дуьйна 1964 шу чаккхдаллалца, СССР-е доаккхаш дола мехкдаьтта диаза дукхагIа хиннад, дIадахача шера 224 миллион тоннага кхоачаш дукха а даьккхад. Доаккхаш дола мехкдаьтта хIара шера 18—20 миллион тонн тIаккхетар. Дуней мехкдаьтта промышленность дегIаахара эттара а тIех йола темпаш я уж.

Кхы а чехкагIча темпашца дегIайоагIар газови промышленность. Цу хана чухь сигал беса доагор доаккхилга 15-за лакхденнад, хIаьта 1964 шера 109 миллиард кубически метрага кхоачаш дукха газ а даьккхай.

Доагора структуре чIоаггIа доарxIам бола толамаш даьхад укх тIехьарча итт шера. Нагахьа санна 1951 шера юкъарча производстве мехкдаьттан газон 22,3 процент удельни дозал доацаш хиннадале, 1964 шера 51,5 процент даьцар цар. ТIаккха, дIадахача шера СССР-е даьккхача доагорах ахалел соагIа дар цул прогрессивни тайпаш да мехкдаьттеи гази. Цу дерриганеша а пачхаьалккхенна доккхий экономически пайдаш даьд.

Мехкдаьтта чIоаггIа дукхагIа доаккхача кертера а доарxIам болаш хилар Шоллаг1а Баку шоашех оала Башкирера, Татарера, Куйбышевера, Оренбургера, Пермера мехкдаьтта доалла моттигаш. ХIана цу областашка, е шие мадарра аьлча Юкъерча Волжски экономически района дозанашка дерригача а мехкдаьттах 70 процент доаккх. ТIехьа тIайоагIача хана а цу районе дукхагIа мехкдаьтта даккха лерxI.

1980 шу тIакхоачаш 700 миллион тонн мехкдаьтта доаккхача кертерча районех цаI хургьа Малхбузен СибрехIе, цунна юкъе къахьста Тюменски область.

Цу района тIа хIана яхай вай мехкарча мехкдаьттакойи газовикийи уйла?

Укхаза я мехкдаьттеи гази йоалла низ бола бассейн, цунах ала бокъо а йолаш оал кхоалагIа Баку. Дукхьал цхьан Тюменски областе мехкдаьтта доалла 20 гаргга моттиг гучаьлкхай.

Йаьхий а Малхбузен СибрехIе сигал бесача доагорах а. 1953 шера Обь яха дола хий кхоачалуча Березова районе низ бола кIедж тесар газо, хIаьта цул тIехьагIа газ йоалла дукха моттигаш гучаьлхар цига; 1963 шера Тюменски области къилбаседа гучаьлкхар газ йоалла йоккха Тазовски моттиг, хIаьта 1965 шера Обски губа оалача — Новопортовски. Разведочни скважиный дебиташ дийнахь — бус 1 миллионатара 2 миллион кубически метрага кхоачаш я.

Дукха ха йоацаш Тазовски газ йоаллача моттиге къулбехьен-малхбузехьа 320 километр йолча Нурпейски майдане чIоаггIа кIедж тесар газо, йоккха дебит а йолаш. Ерригa а Малхбузен СибрехIа гучаьлкхай газ йоалла 25 моттиг, йоккха запасаш а йолаш.

Цу дерриганеша а хетадоийт мехкдаьттеи гази йоалла моттигаш лахара Iалаьнате чIогIа уйла тIаотташ моттиг я Тюменски областа къилбаседа дакъа аьнна. Из Малхбузен СибрехIа эттара а перспективнегIа йола моттиг я.

Цхьабакъда белгалдаккха деза Тюменскии хIаьта ерригa Малхбузен-СибрехIени мехкдаьтта а газ а йоалла район караерзаар кIезига хилонаш йоацаш хилар.

Цигара территори чIоаггIа уйлаш е торфяникаш йолаш, дукха долха хиши царех хьаккета габнаши долаш я. Обь яха хий Iаьржа денача хана йоккха моттиг хий тIадаьлий къайла йоал, хIаьта цу заьтта а дикка дукха мехкдаьтеи гази йоалла моттигаш. КIезига халонаш оттац из моттиг машиннаькъан промышленни базаштеи гаьна хиларца дувзаденна а. Цхьабакъда уж дерригаш эшаде йиш йолаш да.

Хьаллекьа а даьча доарxIамаш хьахьокх, цигара итташ миллионаш тоннаш мехкдаьттеи итташ миллиардаш кубометраш гази яккха йиш хилар. Цхьабакъда из рузкъа цигара хьадаккхаро дIадехаргда ихьадола доккхий дешаш кхоачашделга. Царех эттара хьалхарча аргIана доахан дIадахьийтар а долаш.

Николай БАЙБАКОВ,

СССР Министр

ДIадахача шера навигаци йолча хана Обь Иртыши яхача хиш тIа гIолла хьадена 200 эзар тонн тюменски мехкдаьтта Омски мехкдаьтта чаккхдоахача заводе кхаьчар. Из тIехьа тIайоагIача хана а, мехкдаьтта проводйиллалца, цу хиш тIа гIолла дIаккхухьаргда. Е шу юкъе кхаьчача хьаргьа Шаимски мехкдаьтта доаллача моттигера Тюмена кхаччалца дола мехкдаьтта провод. 400 километр сонгIа йаьха я из.

Тюменски областе низ бола артери а хиина дIаоттаргьа Усть-Балык-Омск яха 1000 километр йаьха йола мехкдаьтта провод. Цо вIашагIтьюкзаргьа Обь юкъера мехкдаьтта доалла моттигаш, Иртыша дIоахкала Омски заводе кхаччалца. Трасса хургйола моттиг белгальаьккха яьнай, проектни задани оттаьй. Укх шера СССР Газпромо из магистраль хьае йолаергьа. 1967 шерал тIехьа из йоалаш йисте ала мег из, хIаьта промыслашка «доккха мехкдаьтта» дIадахийта кийчдергда.

Цунна тIехьа хьае йолаергьа Усть-Балыкагара Новосибирска оагIорахьа, Обь дIоахкала йола мехкдаьтта провод. Уж магистралаш дIатохаргьа эттара кертерча Уфа-Иркутск яхача транссибирски мехкдаьтта проводах. Цо йиш хулийтаргьа ерригa СибрехIен Дальни Востока тюменски мехкдаьттаца йиза Iалашъе.

ДIахо дергда йоккхий газа проводаш ер ду балхаш. ХIана газ йоаллача Березово яхача моттигашкара Урале хIа Серов яха город йолча кхаччалца юллаш я газопровод. Укх шера из дIаккхетаргьа Газли-Урал яхача газопроводах. Тазовски месторождение СССР европейски центре кхаччалца йола йоккха газопровод йилла лерхI. Цунах дIатохаргьа Тюменски областа къилбаседерча месторождениякара йоагIа газопроводаш.

Шениашта теркам тIабахийтаб машиннаькъашта. Мехкдаьтта районашка тоххаш йолча моттигашка оборудовании материалаш тIаккхьаре, мехкдаьттеи гази йоалла моттигаш чехкагIа караерзаара чIоагIа аьттув боаккхаргба цар.

Къаьстта доарxIам болаш хIама да Малхбузерча СибрегIа энергетически база йиллар. Боккха низ бола электростанци хьалъе лерхI Сургута районе, хетаргахьа из тюменски мехкдаьтта промышленноста кертера центр хургьа. 200 эзар саг наха город дахкургьа укхаза. ШоллагIа йола йоккха электростанци хьалъе лерхI газовей промыслаш йолча районе — Пунге е Березове. Цу станцешта дола доагор хургда Iалама е мехкдаьттаца йоагIа газ.

Промыслаш электроэнергеца Iалашъяро тайп-тайпара мощность йолча электропередачай линей юкъарча сетаца вIашагIтоха езаргья уж.

Скважинаш сихагIа йоаккхаб вIаштIехьдаккха деза тюменашта. Дикача геологически хьалано, кхычарга диллача кIаьдагIа породаш хиларо, буруув кIоарга тоха ца деш ра йиш хулийтаргьа скважинаш чехкагIа яха. 1600—2500 метр кIоарга йола скважинаш 10—20 дийнахьа йоаха лургхиларга дот дIаха доагIа. Опыто бахьду из де йиш хилар.

Буруув чехкагIа тохара бригадаш дикача наневрении станокашца, сигача сплавай турбашца, чIоагIача останица, сиха лелача транспортаца Iалашъе еза.

Мехкдаьттеи гази йоалла дукхагIа йола моттигаш, ушалаш, хий латташ хилар бахьан долаш Татарех кхыча районашкеи санна массанахьа а мугIарех е батареех скважинаш яха йиш хургьац. Ниттача хьалашка наькъаши трубопроводаши яхка хала хургда, царга дукха средствааш къахьегаш дIа а гIоргба. Цудухьа махулла дукхагIа пайда эцаргба Iан замах чехкха шаи наькъаш хьа а деш йоахаш заттача скважинашта тIаваха йиш йолча хьалах. Аьхкийн хий эттачеи ханашка хий тIа ца кхоачача моттигашка балхаш де деза е искусственни майдан хьае еза, цигара оагIора-кустовой хьисане буруув тохаргдолаш.

Цхьан скважинерча шин-кхаь мехкдаьтта тIоанах цхьан ханна къаьст-къаьстта эксплуатаци про йиш хулийтаргьа буруув тохаш ду балхаш дикка кIезигде а средствааш кхоe а. Из дара обсадни эксплуатационни колонна диаметр йоккхагIа е еза. Из ду эшарга хьежжа скважина чу шин е кхоъ мутIа насоснокомпрессорни турбаш чухийтара а хIара тIоа шиъ мугIарагIа бола бои хилийтара а. Бакъда ниттача хьалашка а 30—40 процент металлаш средстваш кходе йиш хургьа вай.

ТIоанашкара давлени хьаллоттера шерра юкъе доаладе деза шинахкь тIоана цхьан ханна къаьст къаьста хий чудохийтилга. Из дешаш хургда мехкдаьттеи гази яккхара, къаьстта Тюменерча моттигашкара.

Цхьан ханна цхьан скважина чура массеха тIоанашкара мехкдаьтта даккхарен оагIора-кустовой буруув тохарен боккха пайда бергба. Цу района промыслашка шерра юкъейоалаергьа погружной электроцентробежни насосаш, мехкдаьттеи гази Iоадеш йола цхьан турбах латта система, дукха кхыйола технически средствааш. Цу дерриганеша йиш хулийтаргьа Тюменера мехкдаьттеи гази чехкагIа карадераде, расходаш кIезигъе.

Тюменерча мехкдаьтта целинни хIанзехьа а дукха советски нах ба къахьегаш. Мехка массе а миIнигера укхаза бахьаб шоай гIулакх довзаш дезаши бола тешаме а опытни а мехкдаьттахой, газовикаш, гIишлонхой.

(АПН).

Доазол дехьара

ДЕРРИГА А БАРТ-ЦХЬОАГIО ЧIОАГIЪЯРА

ХIанзза чаккхьаьнначa КПСС ЦК Пленума а, цига тIайийнача документашта а — «СССР юрта боахам дIадо дегIабоалабара саггота хиеза даргдоацача гIулакхеи» «Коммунистически болхлойи партей викалаш 1965-ча шера 1—5 марта консультативни вIашагIкхетара итогехи» яхача соцамашта, — КПСС ЦК Хьалхарча секретара Л. И. Брежнева доклада а чIоагIа теркам тIабахийта да социалистически мехкий кепа йоазув.

«Деррига а барт-цхьоагIо чIоагIъяра» — уж дешаш керте а оттадаь арабаьккхаб «Нейес Дейчланд» яхача газето КПСС ЦК Пленума «Коммунистически болхлойи партей викалаш 1965-ча шера 1—5 марта консультативни вIашагIкхетара итогех» яха соцам. Соцама текст ниттa арабаьккхай «Берлинер цейтунг» яхача газето а. Газеташа хоамаш ду «СССР юрта боахам дIахо дегIабоалабара саггота диеза даргдоацача гIулакхех» яха соцам тIайийцаб Пленумо, яхаш.

КПСС ЦК Хьалхарча секретара Л. И. Брежнева аьча доклада, шерра изложенеш хьалхарча оагIонаш тIа араьхай централвни болгарски газеташа.

Советски халкъа материальни хьал-торо хаддаша дегIадухьага Iалашдарам цун культурни боарам лакхбарам КПСС-о шиъ беррига низ тIаухийташ хилар белгалдоах газеташа.

Кена йоазон тIа ниттa арадьхад Пленума тIайийца соцамаш а.

Л. И. Брежневеи М. А. Сусловеи докладех тIайийцача КПСС ЦК Пленума соцамий изложенеш араьхай «Ворбан» «Политикен» яхача белградски газеташа.

«Борба» яхача газето ниттa араьккхай КПСС ЦК Хьалхарча секретара «СССР юрта боахам дIахо дегIабоалабара саггота диеза даргдоацача гIулакхех» яхача доклада изложени а.

«Экономика ... дегIаккхувла юрта боахам. Юкъара гIулаккхаши юкъара деклараци — из ба барт-цхьоагIонга дуга никъ», «Юхаметта ца йоалайча аргьац дуней халкъашта юкъерча коммунистически болана барт-цхьоагIо. СССР юрта боахам дIахо дегIабоалабара наькъаш» — цу тайпара кертайоазош а долаш араьхай Пленума материалаш «Штандар млодых», «Глос працы» яхача польски газеташа.

Юрта боахам дегIабоалабара хьахьехьара доарxIамера проблемаш йийцай Пленуме, яхаш белгалдоах «Жиче Варшавы» яхача газето. Газето кертагIдоах, кердача пхе шера планах пачхьалкхенга гIолла а колхозашка гIолла а юрта боахамга 71 миллиард сом дахийта лерхI, яхаш.

«Руде право», «Правда», «Земеделске новины» яхача а ниттa кхыдолча а чехословацки газеташа укх тайпара кертайоазош а долаш арайоах КПСС ЦК Пленума материалаш: «Советски юрта боахам дIахо дегIабоалабара саггота диеза даргдоаца гIулакхаш», «Дика камаьхал а йолаш коммунизм хьалъяра хилаза даргдоаца хIама да юрта боахам дегIабоалабелга», «КПСС ЦК-а юртболхама политика дешай хьакъехьа чаккхдоаха доарxIамера гIулакхаш».

Коммунистически болхлойи партей викалаш консультативни вIашагIкхетара итогий хьакъехьара Пленума соцам ара а боаккхаш, «Руде право» яхача газето белгалдоах, КПСС-о дIадо йодача хана а доарзагIа ца боалийташ чакхбоахаргба КПСС Програма тIа, Московски совещаней Декларацe тIеи заявленеш тIеи хьахьекха бола ленински никъ, цо чIоагIа лоаттаергьа марксизма-ленинизмаи пролетарски интернационализмаи принципаш, яхаш.

Дуней коммунистически болама кхотабалар чIоагIдара тIехьа дIахо йодача хана а къонсам лоаттабе лаьрхIа КПСС хилар белгал а доахаш, Пленума хетаь дукхха материалаш ниттa арайоах социалистически кхыча мехкашкарча газеташа а.

Ниттa капиталистически мехкашкарча кена йоазоша дукха язду КПСС ЦК Пленума а цига тIайийцача соцамех а лаьца.

Центральни датски газеташа изложени екнай КПСС ЦК Хьалхарча секретара Л. И. Брежнева аьча «СССР [illegible] боахам дIахо дегIабоалабара саггота диеза даргдоацача гIулакхех» яхача доклада. Газеташа къаьстта белгалдоах кердача пхе шера планах пачхьалкхенга гIолла а колхозашка гIолла а юрта боахам дегIабоалабарга 71 миллиард сом ахча дахийта лерхIаш хилар.

«Юрта боахаца даькъера йоккхий плаваш» — ниттa яхаш кхайкалу КПСС ЦК Пленума балхах деча хоамашта керте «Нью-Йорк геральд трибюн» яхача газето оттадаьча кхьан йоазоно.

Пленумах хоам а беш, «Генераль-анцейгер» яхача малхбузенгерманиски газето язду юртболхама проблемаш къоастаяра новкъостал де лезаш йола керда шерра аграрни план кийчъяьй КПСС-о.

Советски юрта боахаме Iадаьнате йоккхий капиталовложенеш ера хьакъехьа решени тIайийцай КПСС ЦК Пленумо, яхаш язду «Стокгольмстидниген» яхача газето.

Советски мехка юрта боахам айбара новкъоста дергдолаш Iадаьнате дукха капиталовложенеш хьожаеш йоза план могаяьй Пленумо, яхаш белгалдоах французски газеташа.

Шоай кертера теркам Пленуме юрта боахама проблемаш юцаран КПСС ЦК Хьалхарча секретара Л. И. Брежнева докладан тIабохийт «Таймс», «Дейли телеграф», «Гардиан» яхача а ниттa кхыча а лондонски газеташа. Советски ваьха вахара хьал-торо лакхъяра новкъа баьккха кхы иххьаьхи а гIа лерхI «Гардиан» яхача газето СССР юрта боахам дегIабоалабара планах. «Дейли уоркер» яхача газета московски корреспондента белгалдоах, социалистически мехкашта юкъера вошаллий гIулакхаш а дуней коммунистически болама барт-цхьоагIо а чIоагIъяра тIадергадаь гIулакхаш а могадир КПСС ЦК Пленумо, яхаш.

(ТАСС).

Конго Республика (Браззавиль). Браззавилера хи тIера порт.
С. Преображенске сурт.

ТАСС фотохроника.

МАРИОНЕТКАЙ ПОЛИТИКА ЧАХЪЯЛАЦ

ЛОНДОН, 30 март. (ТАСС). Конго столицера — Леопольдвилера хоржамаш тIехьадаха аьнна решени яьй Чомбе правительства. Цу хьакъехьа хоам бир Леопольдвила радиос. Рейтера агентства корреспондентo Леопольдвилера хьадеча къамаьлах, хоама тIа йоах, хоржамаш хургдоа ди тIехьагIо дIаккхайкалергда.

Белггала аьлча Чомбе хоржамашта хьовзадаь гIулакхаш чакх ца доалаш дисара маIан долаш я леопольдвилльски Iаьдалий из решени. 28-ча марта хила дезаш дар Леопольдвилера хоржамаш. Цхьабакъда, горедe бахача мала бойкот йир цара.

БАНКРОТСТВО ХИННАЧА ПОЛИТИКА ХЬЕХАМ

ДЮССЕЛЬДОРФ, 30 март. (ТАСС). Кхоккам кIаьдбарца моастагIаз долаш а халкъаш машаре кхерамалеи Iалашъе гIертар теркал ца деш а йола политика дIахо хьаьра тIахьехамаш деш къамаьлаш дир малхбузенгерманска канцлера Эрхардеи канцлер хиннача христианско-демократически союза председатела Аденауэреи.

Дюссельдорфе хиннача ХДС митинге аlе къамаьл деш, Аденауэра «ххераме я» аьлар машаре дахара политика. Цо аьлар, «хийттача тайпара бераат делалзар» франко-малхбузенгерманска договорах. Аденауэра хоразагIбаьнна дуьцар Европейски экономически сообществаца дакъа лоацача пачхаьалкхений «Европейски политически союз» вIашагIйоллара хьакъехьарча деша цхьоагIо ца хилар.

Канцлера Эрхарда могайора, мадарра аьлча, нацистски тIемa зуламкошта амнисти ялара къайлагIара форма йола, дукха за йоацаш ФРГ бундестага аь решени.

Къалбаседа-атлантически блокага гIоллача Малхбузен Германе партнерашкара Эрхарда дIайийхар «НАТО реформаш», тIаьцанзар шакхе а германски пачхаьалкхе юкъе а йолаш атомни йоаца зона Европе хьаяра хьакъехьара предложенеш. Цо аьлар, НАТО-на юкъе дакъа лоацарга дIахо йодача хана а керттера боннски политика хургьа аьнна.

ПЕНТАГОНА КЕРДА ПРОВОКАЦЕШ

ВАШИНГТОН, 30 март. (ТАСС). Къулбехьен Вьетнама хишара оагIош йорадеш я США 7-ча флота 12 эсминеци тральщики, яхаш хоам бу Сайгонера американски газетий корреспонденташа. Цул соагIа, хишара оагIош хIара денна эуш лела США тIема-форда флота самолеташ. Уж кемаш дахара маIан да чкъарий лувцарий джонкаш партизаний дий хьажа гIертилга. Гера, ийца доах аьнна хеташ дегабуам баьча джонкашта тешаш тоха мукъа беннаб американски кемашта, яхаш хоам бу «Лос-Анжелес таймс» яхача газето. 7-ча флота командоване ВашингтонагарA дIадех, йоах газето, 1100 метр йаьха йола Къулбехьен Вьетнама ерригa хи йист айтха дIахьовлар дукха ха деш йола хIанзара сведенеш, шоллагIа дуней тIом лаьттача хана а ха деш хинна дукха кемаш хьа а теха, чIоагIъелга.

«НЬЮ-ЙОРК таймс» яхача газето язду, 7-ча флота кемаша ниттa эув 17-ча параллелна къилбаседенгахьара ДРВ хи йист а, яхьабакъда, цунах дола бакъдараш къайла яхаттадеш да.

США доккхий тIема-форда кемаш Къулба-Малхбоален Азе хи йистаца тIаозар — лаьттан цу районера тIом шербара тIабераззбаь Пентагона керда провокацеш гIа.

СПОРТ

ВОЛЕЙБОЛ

«А» классе чуйоагIача волейбольни командашта юкъе хьалхара моттиг яккхара яхь йоалейнай Ташкенте. Юххьанца толам баланаар грозненски «Спартака». Московски «Локомотив» яхача команидаца ловзаш счет 1:3 йолаш ийшар из. Бакъда, дIахо ловзаш шIаккха а ца эшаш котбаьлар грозненцаш. Масала «Алга» Фрунзе (счет 3:0), «Динамо» Ереван (3:0). Кастта Ташкентерча «Динамо» командаца вIашагIкхетаргба вайбараш.

ШАХМАТАШ

Укх денoшка шахматех ловзаш хьалхара моттиг яккхара яхь дIахьош я Рессовета «Спартак» яха общество. Тайп-тайпарча обществий шахматисташ ба итт алье лакъа ловзай. Царна юкъе ба спорта мастер Дорошкевич («Труд»), мастералла кандидат вола Алимов («Спартак»), цхьоалагIа разряд йола Мальсагов («Спартак») дукха кхьибараш.

ЧIоагIа сакъердаме да ни. Баркин, Хасанов, Дорошкевич, Мальсагов, кхьибараш а ловзаш дола вIашагIкхетараш. Яхи тур йистеьнначул тIехьагIа хьалха ва Хасанов, цун я 4 очко. ШоллагIча моттиге Алимови, кхоалагIча моттиге Баларкини ба.

О. НИКОЛАЕВ.

ШАШКАШ

Укх денoшка Грознерча шахматни клубе бIаь клетка йолча шашкех ловзаш маIача наха юкъе хиина яхь йистеьннай. Хьалхара яхе моттиг йийкъар Н. Сидснко, И. Трапицина («Труд»), Н. Никитина («Спартак»), 12,5 очко яьккхай цар хIаране. Чемпиона цIи яккхара вхьа матч хургьа царна юкъе.

ЙиьлагIча моттиге ва итт очко яьккха С. Абдулхалимов («Урожай»). Кастта шашкех ловзаш РСФСР-а хьалхара моттиг яккхара хургйолча яхье закъа ловзаш хургба уж. Цига вай шашисташ вIашагIкхетаргба Дагестанерча, Краснодарерча, Черкес-Балкхароерча, Ставрополерча командашца.

Н. ЛАНСКОЙ.

БАСКЕТБОЛ

Ши за да Минеральные воды яхача городера «Локомотив» яха баскетбольни команда Грозне хьошалгIа ена. Шозза вIашагIкхийтар из вай «Труд» команда баскетболисташца. Хьалхарча дийнахьа ловзаш ийшар вай маIача наьха команда, хIаьта баскетболисткаш котъяьлар.

Шоллаг1ча дийнахь «Труд» яха маIача наьха команда шоллагIча дийнахь, бакъда кот-м баланзар. Вай кхалнаьха команда счет 44:40 йолаш цIаьхха а котъяьлар.

Кхы а массехаза вIашагIкхетаргба хIаьший Грознерча баскетболисташца, цул тIехьагIа йоалургьа Къилбаседа Кавказа машиннаькъахой баскетболисташта юкъера яхь.

Д. НОДЗОЕВ,
баскетбола судехой республикански коллегии председатель.

Вай планета погода

МИШТА ХУРГБА АПРЕЛЬ

БIаьсти холуш я, укх тIеххьарча денoшка Советски мехка европейски территоре тIа моркаша малх каст-каста къайлабаьхабале а. Дийнахьа кхыметтел Малхбузен СибрехIен Казахстане а лаьцар йIовхало. Средни Азе арктически фон массашта маганаар бIаьстан йIовхал эшае. Бийсашка ен йола гIор йаьхлац. Къилбаседене юхь морцаш дийлхача лайни меттел делха доладеннад тIаьда лоаи догIен. БокъоиIа дола догIа а дийлха, малх хьежар Москве. Цхьабакъда, Къулбехьен СибрегIа хIанз а латташ Iа да. Тхьаь итт градус шелал оттар наггахьа мара ца хулаш хIама дац Красноярски краен Иркутски областеи.

ХьатIаэттаб апрель — долхаши доастилуш, лоацабенна лаьтта лай чIоагIа тIоа бохаш йола бIасти чIоаггIа тIайолаенна ха. Вай мехка цхьан ханна хул центральни зоне — бIаьсти, ГаьнарчаКъулбехьене — ахка, хIаьта Гаьнарча Къилбседене бирса Iа.

Апрель шийла хургба аьнна хеташ ба вай мехка къилбаседенгахьарча европейски дакъа тIа. Юкъера лаьрхIача бетта температура боарамерчул 2 градус лохагIа хургьа, дукха йоачаш хургьа. Центральни районеи Украинеи массала а санна хургьа температурен йоачаши.

Тоъал шийла хургьа хьалхарча шин кIирах. Сецца цхьа погода я йоацаш лоха температура хила тарлу хьалхарча итт дийнахьа. Центральни областашка Белоруссе, Прибалтике, Кареле лоаш а делхаш дарц хьувзадергда. Украинеи Молдавеи — тIаьда лоа. Цул тIехьагIа йIайхагIа хургья. ШоллагIа итт ди чаккхдоаллаш къилбаседене — 4—9, центральни зоне — 12—17, къулбехьене — 17—22 градус хургья нолал даккхехьа.

Цкъа лакхлуш, тIаккха — лохлуш, ноль градусага гIолла легаргьа апрель бетта денеи бийсаннеи юкъера температура. Цу цхьан ханна башаргба лай тIоа. Ди къувккъаша бIаьстан юкъера йовчаш хургья. Къилбаседа Кавказе хьалхарча денадех хила тарлу уж, бетта юкъе — Украине а Крымеи Кавказеи Iаьржача форда хи йистаца гIолла а, кхоалагIча декаде — Молдаве. Поволжье чIоаггIа догIаш делхаргда шоллагIчеи кхоалагIчеи декадашка.

Урала дехьа кIезиг-дукха шелал лаьттачул тIехьагIа бIовхбала болаш ба апрель. Юкъера лаьрхIача бетта температура массазарчул цхьа-ши градус лакхагIа хургья Малхбузен СибрегIен Красноярски краен, Иркутски областа, Казахстане къулбехьене Средни Азе. Хьалхарча декаде дийнахьара температура Малхбузен СибрегIа 15—20, Туркмене — 35 градус йIовхал хургья. КхоалагIча декаде Гурьевски, Актюбински, Кзыл-Ордински областашка мух чIоагIа хургба, дом айбаь мух баргба. Малхбоаленеи СибрегIен Гаьнарча Малхбоален СибрегIен Гаьнарча Малхбоаленеи хьалхарча шин кIирах шийла хургья аьнна хеташ да, шоллагIча ай бетта — вIайха.

Михаил СОРОЧИНСКИЙ,
прогнозий Iилма-толлама института Iилман болхло.

(АПН).

Пайдане семинар

Укх денoшка А. П. Чехова цIерахча республикански библиотеке юрташкарча, районашкарча, городашкарча библиотекай заведующей семинар хилар. 1964 шера республикерча библиотекаша баь болх бийцар семинаре.

Дукха дукхагIа хиннаб цу цхьан шера книжкаш дешарош, библиотекашка каст-каста хул сакъердаме дешеш, беседаш, массанела дIахозаш ешаш йола читкаш. Цхьабакъда, цхьайолча библиотекай балхана кхоачамбоацараш а да. Царех я Советски, Ведана, Ножай-Юрта районий а город Грознера №№ 1, 3, 5 йола а библиотекаш. ЧIоагIа кIезигбеннаб цу библиотекашкара книжкаш дешараш.

Уж кхоачамбоацараш дIадахара къамаьлаш дир семинаре.

Республикански библиотека методически кабинета заведующи Т. И. Григорьевас дика довзийташ дийцар В. И. Ленинах йола пропагандеш мишта дIайоаийта еза книжкаш дешачарна. БIаьстан хьашкара балхаш доладеначча хана малагIча юрта боахана литературана пропаганда е еза дийцар цу библиотека методиста Б. Разгильдеевас. ДикагIйолча библиотекай болхлоша шоай опыт дIа-юха йовзийташ къамаьлаш дир семинаре.

И. БЕРЛИЗОВ.
Нохч-ГIалгIай культура министерства методист.

НАЬСАРХОЙ БОЛЧА

Укх денoшка Нохч-ГIалгIай АССР культура министерства дIа-юха кхувла автоклуба республика культпросветучилища агитбригадех наьсархой болча хьошалгIа баха хилар.

...Сийрда, бIайха хьеж Наьсаре малх. Тхо кхоач СурхотIа. «Экажевский» совхоза СурхотIарча шурий товарни ферма доаркаш денкъийна доахан дийтта баьнна ха ар из. ЧIоагIа тIадбаха дукхал баьхбар уж тхона.

Доладу кадай халхараш, хоза, бедане эшараш. Тхоца цхьана халхара бIал боаккхаш ба ферма къона а къьона а доаркаш. Къаьстта дукха езаду гIулбеннарашта шейхаш, молаш бег боахаш йола миниатюраш. Концерт йистедаьначул тIехьагIа дIа-юха лелача автоклубо кинофильм хьокх.

Цигара дальча тхо доах АьттиЮртарча шурий-товарни ферме. СурхотIа санна укхаза а дукха сакъердам бир культпросветучилища агитбригадо цул тIехьагIа «Москве немецко-фашистски тIемахой боха бар» аьнна автоклубо хьоккхача киноси. Дукха баркалаш, тханцига юха дувла яха дIайха дешаш а дахьаш юха Грозне цIадаьхкар тхо.

А. ИЗМАИЛОВ,
Нохч-ГIалгIай культура министерства методист.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Город Грозне, Моздокски улицагIа, № 13, кв № 8 вахача гр-нина Ключников Василий Ивановича суде деннад город Грозне, Моздокски улицагIа, № 13, кв. № 8, яхаш йола ший сесаг Ключникова Валентина Васильевна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Ленински района халкъа суде.

Город Грозне, Калинински улицагIа, № 11 йолча цIагIа 6-ча квартире яхача гр-нкас Степановa Тамара Александровнас суде деннад Ставропольски края Прикумски района Тамузловское яхача юрта вахача ший марагера Степанов Михаил Пантилеевичагара ше хьалларах дола дош.

Дош дувцаргда Ставропольски края Прикумски района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий уамна, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бахитоккхама секретара — 2-45-48; партийни вахарeс, промышленносте, юртбоахамеe, письмойн отделий — 2-25-72; корректорски — 2-09-20.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.
«Грозненский рабочий» издательствон типографи. Революцин проспект 7/84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции, 7/84.

СФ05218. Заказ № 1900.